

IFRS 3

– effekter för ett antal noterade koncernbolag

Kandidatuppsats/Bachelor Thesis
Företagsekonomi/Redovisning

Höstterminen 2005

Författare:	Jens Bergquist	780218
	Christian Langèen	811005
	Pierre Wiman	801107

Handledare: Andreas Hagberg
Jan Marton

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till våra handledare Jan Marton och Andreas Hagberg, som varit till stor hjälp under uppsatsens gång. Vi vill även tacka de andra grupperna som ingick i vårt opponeringslag för att de kommit med kritik som förbättrat uppsatsen. Till sist vill vi även tacka de företagsrepresentanter samt revisorer som ställt upp på intervjuer.

Göteborg 17 januari 2006

Jens Bergquist

Christian Langèn

Pierre Wiman

Examensarbete i företagsekonomi, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet

Extern redovisning, Kandidatuppsats, Ht 2005

Författare: Jens Bergquist, Christian Langèen, Pierre Wiman

Handledare: Andreas Hagberg och Jan Marton

Titel: IFRS 3 – effekter för ett antal noterade koncernbolag

Bakgrund och problem: Noterade koncerner inom EU skall redovisa enligt regelverket IFRS 3 utformat av organisationen IASB från och med år 2005. De nya reglerna ställer större krav på identifiering av immateriella tillgångar vid förvärv. Tidigare buntades uppkomna övervärden ihop till goodwill. Enligt IFRS 3 behöver företagen inte längre uppskatta den ekonomiska livslängden för goodwill då avskrivningar inte får genomföras. Ett årligt nedskrivningstest skall däremot göras för att se om goodwillvärdet kan försvaras. IFRS 3 pressar företagen att vara noggrannare vid förvärv och att varje år testa om den förvärvade goodwillen kan försvaras värdemässigt.

Syfte: Syftet med uppsatsen är att redogöra för vad konverteringen till IFRS 3 har inneburit för ett antal börsnoterade företag. Vi vill studera hur företag behandlar identifiering och värdering av goodwill efter införandet och vilka konkreta förändringar inom redovisningen det inneburit jämfört med tidigare reglering och praxis.

Avgränsningar: Uppsatsen är avgränsad till att behandla IFRS 3 och redovisning av förvärvad goodwill. Vi avgränsar oss från att ta upp negativ goodwill samt internt upparbetad goodwill. Regler angående omstruktureringskostnader ingår heller inte i studien.

Metod: I huvudsak har sekundärdata använts för att skaffa en grundläggande kunskap i ämnet. En kvalitativ undersökning har sedan genomförts, denna innefattar intervjuer med fem representanter från noterade koncerner, samt tre intervjuer med insatta revisorer. Intervjufrågorna har i hög grad varit ostrukturerade. Tillvägagångssättet i uppsatsen har varit abduktivt, då vi alternerat mellan teori och empiri.

Slutsats: Vår studie påvisar att identifieringen av immateriella tillgångar blivit mer omfattande vid företagsförvärv. Tidsåtgången har ökat och fler personer är inblandade vid besluten. Valen av objekt har inte förändrats, men företagen är mer noga med vad det egentligen är de köper. Tillgångsposten goodwill har gått från att vara en allmän slaskhink till en mer avskalad och genomarbetad post. När det gäller de årliga nedskrivningarna har de inte inneburit särskilt stora förändringar för företagen. Modeller för nedskrivning finns i hög grad sedan tidigare och det är inte fler personer inblandade i bedömningarna.

Förslag på vidare forskning: Intressant vore att genomföra en liknande undersökning lite längre fram i tiden, om cirka tre-fyra år. Det vore även intressant att se om en praxis gällande företagsförvärv dyker upp i framtiden.

Förkortningar

E &Y	Ernst & Young
FAR	Föreningen Auktoriserade Revisorer
FASB	Financial Accounting Standards Board
IAS	International Accounting Standard
IASB	International Accounting Standards Board
IASC	International Accounting Comitee
IFRS	International Financing Reporting Standards
RR	Redovisningsrådet

1. Introduktion	3
1.1 BAKGRUND	3
1.2 PROBLEMDISKUSSION	4
1.3 PROBLEMFÖRMULERING	5
1.4 SYFTE	5
1.5 AVGRÄNSNINGAR	5
2. Metod	6
2.1 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	6
2.2 UNDERSÖKNINGSMETOD	6
2.3 DATAINSAMLING	7
2.4 INTERVJU	8
2.5 URVAL	9
2.6 BEARBETNING OCH ANALYS AV EMPIRIN	9
2.7 TILLFÖRLITLIGHET/ GILTIGHET	9
2.8 KÄLLKRITIK	10
3. Teoretisk referensram	11
3.1 GOODWILL - TILLBAKABLICK	11
3.2 REDOVISNINGSHARMONISERING	12
3.3 FÖRÄNDRINGAR I FÖRETAG	12
3.4 IASB:S FÖRESTÄLLNINGSRAM	13
3.5 FÖRVÄRVSMETODEN	15
3.6 IMMATERIELLA TILLGÅNGAR OCH GOODWILL	16
3.6.1 DEFINITION	16
3.6.2 FÖRÄNDRINGAR	17
3.6.3 VÄRDERING ENLIGT IAS 38	18
3.6.4 NEDSKRIVNING ENLIGT IAS 36	18
3.7 UPPLYSNINGSKRAV	19
4 Empiri	21
4.1 SAMMANFATTNING AV INTERVJUER	21
4.1.1 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT KRING INFÖRANDET AV IFRS 3.	21
4.1.2 FÖRÄNDRINGAR RÖRANDE GENOMFÖRANDE AV FÖRVÄRVSANALYS	23
4.1.3 BEHANDLING AV GOODWILL	25
4.1.4 ALLMÄNT	27
5. Analys och slutsatser	29
5.1 ANALYS OCH EGNA REFLEKTIONER	29
5.1.1 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT KRING INFÖRANDET AV IFRS 3	29
5.1.2 FÖRÄNDRINGAR RÖRANDE GENOMFÖRANDE AV FÖRVÄRVSANALYS	30
5.1.3 BEHANDLING AV GOODWILL	31
5.1.4 ALLMÄNT	33
5.2 SLUTSATS	34

6. Förslag på vidare forskning samt avslutande ord 35

6.1 FÖRSLAG PÅ VIDARE FORSKNING	35
6.2 AVSLUTANDE ORD	35

Källförteckning 36

PUBLICERADE KÄLLOR	36
ARTIKLAR	36
BREDVIDLÄSNING	37
ELEKTRONISKA KÄLLOR	37
FINANSIELLA RAPPORTER	37
ÅRSREDOVISNINGAR	37
KVARTALSRAPPORTER	38
MUNTLIGA KÄLLOR	38
PERSONLIGA INTERVJUER	38
TELEFON INTERVJUER	38
E-MAIL-INTERVJUER	38

Bilaga 1.

Bilaga 2.

1. Introduktion

I detta avsnitt erhålls en bakgrundsbeskrivning innehållande grundläggande fakta om studiens innehåll, följt av en problemdiskussion och en problemformulering. Vidare redogörs för syftet med uppsatsen och vad som avgränsas ifrån.

1.1 Bakgrund

Traditionellt kännetecknas redovisningens utveckling av de kontinentala och anglosaxiska synsätten. Den kontinentala traditionen omfattas av de västeuropeiska länderna med undantag för länderna Storbritannien, Irland och Holland. Den anglosaxiska traditionen å sin sida har sitt ursprung i USA och i de tre tidigare nämnda länderna. De två traditionerna har olika syn på hur redovisningen skall utformas. Viktigast enligt den kontinentala traditionen är att redovisningen stämmer överens med lagen. Anglosaxisk tradition skall även den stämma överens med lagen, dock fokuseras mer på att redovisningen skall ge en rättvisande bild av verkligheten. I och med den ökade globaliseringen har de länder som tillhör den kontinentala traditionen mer och mer övergått till den anglosaxiska traditionen. Det internationella redovisningsorganet IASB verkar för en internationell enhetlig redovisning som har sin grund i den anglosaxiska traditionen.¹

1 januari 2005 bestämde EU att medlemsländerna skulle införa det nya regelverket IFRS, utformat av IASB. Enligt den så kallade IAS-förordningen skall noterade företag från och med år 2005 upprätta koncernredovisning i enlighet med IAS/IFRS. Enligt IAS-förordningen får medlemsländerna själva bestämma om reglerna skall vara tvingande för samtliga koncerner eller om de endast skall vara tvingande för noterade koncerner.²

Anledningen till producerandet av IFRS är att IASB vill minska skillnaden i redovisningen på internationell basis genom en harmonisering av de bestämmelser, redovisningsstandarder och metoder som används vid upprättandet av finansiella rapporter.³

Införandet av IFRS har inneburit en hel del förändringar jämfört med de tidigare redovisningsregler som gällde i Sverige. En av de nya standarder som har haft störst betydelse för svenska företag är IFRS 3 *Business Combinations*. Standarden har medfört att poolningsmetoden förbjudits, samt att alla företag som tillämpar IFRS 3 måste använda sig utav förvärvsmetoden vid företagsförvärv. Nu när den nya standarden börjat tillämpas får avskrivningar på goodwill inte längre göras. Istället skall goodwillen minst en gång per år eller när det anses nödvändigt provas för nedskrivning. I goodwillvärdet får numera inte heller immateriella tillgångar som är möjliga att identifiera ingå.⁴

¹ Smith, 2000

² Pramhäll och Wikerfeldt, 2004

³ Kompendiematerial, FE5420/FE6420

⁴ Jansson, Nilsson och Rynell, 2004

1.2 Problemdiskussion

Svenska noterade företag skall redovisa enligt IFRS 3 från och med år 2005. IASB kräver att det skall finnas minst ett jämförelseår. Öppningsbalans upprättas per förste januari år 2004 enligt IFRS och de redovisningsprinciper som företagen tillämpar i sin årsredovisning för år 2005.⁵ En undersökning gjord i mars år 2005 visar att IFRS 3 är den standard som ger störst effekt på företagens resultat. Av 64 studerade företag har 56 företag visat redovisad resultat effekt i och med införandet av IFRS 3. Det är företag som har stora goodwillposter som påverkas mest då goodwill inte längre skrivs av.⁶

I och med införandet av IFRS 3 behöver företagen inte längre uppskatta den ekonomiska livslängden för goodwill då avskrivningar inte längre får göras. Å andra sidan innebär den årliga värderingen mer arbete för företagen och även upplysningskraven har utökats.⁷ En annan stor skillnad jämfört med RR 1:00 är redovisningen och behandlingen av negativ goodwill. Tidigare hänfördes negativ goodwill till identifierbara framtida förluster eller kostnader, och om så inte kunde ske, skulle resterande del redovisas som en intäkt. Med IFRS 3 skall det vid förvärv istället omprövas om det verkliga värdet överstiger anskaffningsvärdet. Är så fallet efter denna omprövning, skall skillnaden omedelbart redovisas som en intäkt. Balansposten negativ goodwill försvinner således från den finansiella rapporten i och med IFRS 3. Vidare har införandet inneburit hårdare krav kring avsättningar för omstruktureringskostnader. IFRS 3 riktlinjer är att de endast får tas upp om det föreligger en förpliktelse hos det förvärvade företaget vid förvärvstidpunkten.⁸ Förvärvaren skall enligt IFRS 3 även redovisa samtliga identifierbara tillgångar, skulder och ansvarsförbindelser i det förvärvade bolaget till verkliga värden. Dessutom måste fler identifierbara tillgångar redovisas som separata tillgångar i förvärvsbalansräkningen, och inte som en del av goodwillposten.

Identifieringen och värderingen av goodwill innebär nya utmaningar för de noterade företagen. Flera kandidat- och magisteruppsatser skrivna av studenter från Handelshögskolan i Göteborg har behandlat införandet. Jaensson, Kangas och Nordborg har redogjort för företags samt redovisningsspecialisters åsikter om införandet av IFRS 3.⁹ Blossfelt och Wall har undersökt hur välförberedda analytiker anser sig vara för de nya redovisningsreglerna¹⁰. Författarna har kommit fram till ett antal slutsatser, men dessa har dock mestadels grundat sig på antaganden, då för lite tid förflutit sedan införandet. Nu har det gått nästan ett år sedan införandet trädde i kraft och vi tror därför att företag och revisionsbyråer i dagsläget kan ge en tillförlitligare information om förändringar samt hur redovisningen har påverkats av IFRS 3.

⁵ IFRS 3-guide E&Y, 2005

⁶ Jansson och Hurtig, 2005

⁷ Jansson, Nilsson och Rynell, 2004

⁸ IFRS 3-guide Deloitte, 2005

⁹ Jaensson, Kangas & Nordborg, 2005

¹⁰ Blossfelt & Wall, 2005

1.3 Problemformulering

Utifrån vår problemdiskussion har vi utformat följande frågeställningar.

Hur har införandet av IFRS 3 påverkat identifieringen av specifika immateriella tillgångar och hur har residualen goodwill påverkats vid förvärv?

Hur har införandet av IFRS 3 påverkat nedskrivningen av goodwill?

1.4 Syfte

Syftet med uppsatsen är att redogöra för vad konverteringen till IFRS 3 har inneburit för ett antal börsnoterade företag. Vi vill studera hur företag behandlar identifiering och värdering av immateriella tillgångar efter införandet och vilka konkreta förändringar inom redovisningen det inneburit jämfört med tidigare reglering och praxis. Vi vill även undersöka hur nedskrivning av goodwill påverkats i och med införandet av IFRS 3.

1.5 Avgränsningar

Uppsatsen är avgränsad till att behandla IFRS 3 och redovisning av förvärvad goodwill. Vi avgränsar oss från att ta upp negativ goodwill samt internt upparbetad goodwill. Regler angående omstruktureringskostnader ingår inte i denna studie.

2. Metod

I metodavsnittet redogörs för de metodval vi använt oss av samt förklarar hur de sätter sin prägel på vår studie. Vi förklarar vårt tillvägagångssätt, det vill säga val av undersökningsmetod, datainsamling samt hur vi valt att genomföra intervjuerna. Vidare beskrivs urvalsprocessen och den efterföljande bearbetningen med analys. Avslutningsvis förs ett resonemang kring studiens tillförlitlighet och källkritik.

2.1 Tillvägagångssätt

Vi började med att läsa in oss på sekundärdata i form av litteratur; artiklar, regler och tidigare uppsatser, som behandlar ämnet vi skriver om. Sekundärdata är data som tidigare samlats för ett annat ändamål¹¹. Instuderandet av sekundärdata bidrog till att vi fick en bas att stå på kring IFRS 3 och det hjälpte oss att förstå de problem som kan uppstå i och med införandet. Efter att vi skaffat oss denna övergripande kunskap diskuterade vi fram vilka forskningsfrågor som skulle ligga till grund för uppsatsen. När detta var genomfört fastställde vi syftet och valde ut avgränsningar för att begränsa uppsatsens omfattning. För angripande av det aktuella problemet tyckte vi att insamlande av primärdata i form av intervjuer passade väl. Vårt angreppssätt blev att göra en kvalitativ undersökning av ett begränsat antal noterade företag.

Anledningen till det kvalitativa tillvägagångssättet, var att vi ville erhålla en djupare kunskap om respektive företag och deras redovisning¹². Efter att ha samlat in den teori som vi ansåg vara lämplig, utarbetade vi en intervjumall och tog kontakt med företag som omfattas av IFRS 3. Kontakten med företagen togs på ett tidigt stadium för att inte hamna i tidsnöd i slutet av uppsatsskrivandet.

2.2 Undersökningsmetod

Vid användande av kvalitativ metod är syftet att få en djupare kunskap än den som erhålls vid kvantitativ metod.¹³ Den kvalitativa ansatsen kännetecknas också av att den påverkas av de personer som genomför arbetet.¹⁴ En fördel med ett kvalitativt bearbetningssätt är att löpande analyser kan genomföras under själva arbetet. Utförs löpande analyser kan nya idéer om vidare tillvägagångssätt i arbetet uppstå. Vid användande av kvantitativ metod väntar man med bearbetning till allt material är insamlat. Vid kvantitativt inriktad forskning används vanligtvis statistiska bearbetnings- och analysmetoder.¹⁵ Det som är avgörande för kvantitativ eller kvalitativ metod i uppsatsskrivande är hur forskningsfrågorna är formulerade. Vår problemformulering anser vi stämma bäst överens med kvalitativt inriktad forskning då vi vill tolka och förstå underliggande mönster.

Vid frågan om förklaringsmodeller skiljer man mellan induktion, deduktion och abduktion. Induktion hävdar att ett observerat samband från en mängd enskilda fall kan anses vara generellt giltigt. Det deduktiva synsättet utgår från en generell regel och ser så det hela från

¹¹ Ejvegård, 1994

¹² Patel & Davidsson, 1991

¹³ Rosengren & Arvidsson, 2001

¹⁴ Alvesson & Sköldberg, 1994

¹⁵ Patel & Davidsson, 1991

andra hållet jämfört med det induktiva synsättet. Erfarenheter från tidigare uppsatsskrivande har givit oss vetskapen om att det vanligtvis blir enligt den abduktiva metoden. Anledningen är att det blir svårt att uteslutande använda endast deduktion eller induktion då de är ensidiga jämfört med hur verklig forskning faktiskt bedrivs. Abduktiv metod utgår från empiriska fakta men avvisar inte den teoretiska förföreställningen. Vid abduktion kan analysen kombineras med studier av tidigare teorier i litteraturen. Dessa kan sedan användas som inspirationskälla för att skapa god förståelse. Under forskningsprocessen alternerar man alltså mellan teori och empiri vilket vi har gjort under vår studie. Om man använder abduktion blir forskningen mer flexibel.¹⁶

Vi har valt att genomföra en fallstudie på ett antal börsnoterade företag och revisionsbyråer. Detta har vi gjort för att få ett djup i forskningen och kunna få mer detaljerad information. Fallstudier kommer väl till pass när man vill studera processer och förändringar. Eftersom IFRS 3 innebär en förändring jämfört med tidigare regelverk, anser vi att denna typ av undersökning är passande.¹⁷ Vi har valt att intervjua företag som tillämpar IFRS och revisionsbyråer som påverkas av de nya reglerna då det är viktigt att få information från olika aktörer.

2.3 Datainsamling

Informationskällor delas i regel upp i primär- eller sekundärkällor. Primärdata är data som samlas in av forskaren själv för den specifika situationen. Detta kan exempelvis vara intervjuer, observationer eller enkäter.¹⁸ Sekundärdata är data som tidigare samlats för ett annat ändamål. Det kan till exempel vara befintlig statistik, tidigare gjorda undersökningar eller liknande information som finns tillgänglig i exempelvis böcker och tidskrifter. När det gäller denna form av data förutsätts det att författaren varit särskilt noga med att granska, kontrollera och jämföra alla uppgifter.¹⁹

Ingen av dessa källor kan anses vara bättre än den andra. Vilken källa som väljs beror på vilken som antas ge bäst svar på aktuell frågeställning i förhållande till den tid och de medel som står till förfogande.²⁰

Vi anser att primärdata i form av intervjuer passar oss bäst då vi vill ha utförlig information som blir svår att få fram på andra sätt. Sekundärdata som vi använt för förståelse i ämnet och som vi grundar vår referensram på, har vi tagit fram via sökning i Handelshögskolans databas Gunda och i databasen Business Source Premier. Vi har även använt oss av internet för att söka oss fram till revisionsbyråernas hemsidor där vi hittat utförliga guider om IFRS 3. Mycket information kommer från aktuella artiklar i ämnet och utkast från IASB. Även böcker om ämnet har använts.

¹⁶ Alvesson & Sköldberg, 1994

¹⁷ Patel & Davidsson, 1991

¹⁸ Artsberg, 2003

¹⁹ Ejvegård, 1994

²⁰ Patel & Davidsson, 1991

2.4 Intervju

En teknik för att samla information som bygger på frågor är intervju. Med intervjuer menas vanligtvis att de är personliga på det vis att intervjuaren träffar respondenten i fråga och utför intervjun. Intervjuer kan också genomföras via telefon²¹ samt via e-mail.

De som intervjuats har fått en samtalsmall utskickat till sig en dag i förväg för att kunna förbereda sig på vilka frågor som är aktuella. Frågeformuläret för revisorerna skiljer sig från det som använts för företagen. Fem av intervjuerna har varit personliga och har utförts på intervjuobjektens arbetsplatser. Två intervjuer har genomförts via telefon och en intervju via e-mail.

När man utformar frågeformulär kan man välja grad av struktur och standardisering rörande frågorna. Är intervjun helt standardiserad ställs samma frågor till alla intervjuobjekten. När det gäller strukturering är det väsentliga vilka svar man vill ha på frågorna. Vid en öppen fråga kan den tillfrågade svara med egna ord, medan han/hon vid en standardiserad fråga endast har ett antal svarsalternativ att välja mellan.²²

Vi har använt samma frågeformulär till företagen, men ett annat till revisorerna, då deras verksamhet och erfarenhet skiljer sig åt. Intervjumallarna har ändrats något under uppsatsens gång, då vi kommit på nya frågor att ställa. Även under utförandet av intervjuerna har nya frågor uppkommit och frågorna har inte ställts i samma ordning som formulären visar. Detta för att vi medvetet inte velat styra respondenten allt för stor utsträckning under intervjun. Gemensamt för revisorerna och företagen är att frågorna är öppna och i hög grad ostrukturerade, vilket innebär att intervjupersonen har stort svarsutrymme. Frågor med låg grad av strukturering och standardisering passar när man önskar göra en kvalitativ analys av materialet²³.

Det är vanligt att analys genomförs först när alla intervjuer som påtänkts är utförda. Detta är dock inte det optimala. Idealt är att påbörja analys efter varje enskild intervju, eller under själva intervjun.²⁴ Vi har valt att inte påbörja analysen direkt, istället påbörjade vi bearbetningen och sammanställningen av det empiriska materialet efter varje genomförd intervju. Detta för att inte skjuta arbetsbördan framför oss i allt för stor utsträckning. En annan anledning var att vi ansåg det lättare att bearbeta intervjumaterialet direkt efter intervju-tillfället.

Tid för genomförda intervjuer ligger inom intervallet 45-60 minuter, bortsett från en personlig intervju där vi bara hade femton minuter att tillgå. Vår tanke var från början att spela in alla intervjuer på band. Detta mål har tyvärr inte kunnat uppfyllas då vissa intervjuobjekt inte velat ställa upp på detta. En intervju genomfördes via e-mail vilket omöjliggjorde inspelande.

²¹ Patel & Davidsson, 1991

²² Rosengren & Arvidsson, 2001

²³ Patel & Davidsson, 1991

²⁴ Svensson & Starrin, 1996

2.5 Urval

De företag som intervjuats är noterade koncerner och är därmed bundna att följa IFRS 3. Anledningen var att vi ville undersöka koncerner som inte har möjlighet att välja om de vill följa regelverket eller inte. Ett annat krav var att företagen skulle uppvisa en post med goodwill i balansräkningen. För enkelhetens skull valde vi till en början att kontakta koncerner med huvudkontor i Göteborgsområdet. Ambitionen var att genomföra personliga intervjuer med dem som tackade ja. Ett 30-tal elektroniska brev sändes iväg. Responsen blev inte vad vi hoppats på, då endast två av dessa företag kunde ta sig tid att ställa upp. Detta innebar att vi vidgade våra vyer och kontaktade koncerner över hela landet. I och med detta bestämdes att även telefon och e-mailintervjuer fick bli alternativ. Tre företag ställde upp, två telefonintervjuer samt en e-mailintervju genomfördes. När det gäller revisorer valde vi att tala med folk från något av de fyra stora revisionsbolagen, då vi antog att de skulle vara väl insatta i ämnet. Vid val av respondent på respektive företag och revisionsbolag varierade tillvägagångssätten något. I vissa fall fick vi gå via infocenter och andra fall via tips från ekonomichefen. Vi frågade dock endast efter personer med god kunskap om IFRS 3. Då ett antal av de responderande företagen ville vara anonyma valde vi att presentera hela urvalets svar anonymt i uppsatsen. Dock ställde alla upp på att, utan inbördes ordning, presenteras i källförteckningen.

2.6 Bearbetning och analys av empirin

Bearbetningen av det empiriska materialet började med att vi dokumenterade den primärdata vi erhöll via intervjuer. Avsikten med utformningen av empirin, var att tydliggöra hur de olika aktörerna förhåller sig till de utvalda intervjufrågorna. Därför valde vi att redogöra respondenternas svar efter varje fråga, detta för att få intervjufrågorna att hamna i fokus. När vi genomfört dokumentationen av intervjuerna började vi studera samband mellan respondenternas svar, och sedan finna skillnader mellan det empiriska materialet och referensramen.

2.7 Tillförlitlighet/ giltighet

I vetenskapliga sammanhang används begreppet validitet för att beteckna giltighet. Detta har att göra med hur man översätter teoretiska begrepp till dess motsvarighet i verkligheten. Hur väl teorin stämmer överens med empirin är en av de viktigaste frågorna i det vetenskapliga arbetet.²⁵ I empirin har vi använt oss av börsnoterade företag och revisionsbyråer. De personer vi varit i kontakt med inom företagen har god kännedom om IFRS 3 och vad tillämpningen innebär. Samma förkunskapskrav ställdes på de utvalda revisorerna. När vi formulerat frågorna har vi matchat dem gentemot uppsatsens problemformulering och mot det som kan vara av intresse för undersökningen. En risk som är förestående är att de intervjuade misstolkar frågorna. Detta är vi väl medvetna om och garderar oss genom att ställa kontrollfrågor. Med detta menas att exempelvis ställa en fråga två gånger under intervjun, för att sedan titta på olikheter gällande svaren. De intervjuade personerna antar vi svarat sanningsenligt på våra frågor. En intervju har genomförts via e-mail vilket sänker

²⁵ Rosengren & Arvidsson, 2001

validiteten, då kontrollfrågor omöjliggörs. Att det bara fortlöpt tre kvartal, kan även det sänka validiteten, då det kan vara för tidigt att säga säkert vilka effekter IFRS 3 ger.

Med reliabilitet menas graden av tillförlitlighet vid en mätning. Varje mätning är i princip utsatt för ett större eller mindre antal slumpmässiga mätfel. Om detta fel är stort blir undersökningen otillförlitlig. Fel av denna typ kan uppkomma hos mätinstrument, den som utför mätningen, omgivningen kring mätningen samt det objekt som mätningen avser.²⁶ Ett test som kan utföras för att se om reliabiliteten är hög i en undersökning är att genomföra samma undersökning en gång till med samma instrument med en tids mellanrum.²⁷ När det gäller de intervjuer vi genomfört hittills tror vi att svaren skulle bli likadana från respondenterna efter en tid. Om man väntar en längre tid, det vill säga ett par år, kan dock svaren komma att ändras i och med att intervjuobjekten får mer kunskap, och därmed vet mer om IFRS 3 och effekterna som uppkommer. Rehabiliteringssänkande i uppsatsen kan vara det faktum att alla intervjuer inte är inspelade på band. Noggranna anteckningar har förts från minst två personer, men ändå kan något ha missats eller misstolkats.

2.8 Källkritik

Det är viktigt att tillförlitligheten hos de källor som använts diskuteras. Det finns ett par olika krav som föreligger. Äkthetskrav, oberoendekrav, färskhetskrav och ett samtidskrav.²⁸

När det gäller äkthetskravet anser vi oss uppfylla detta väl. Sekundärdatan har vi ingen anledning att misstro, mycket av det teoretiska materialet är till exempel direkt från IASB, artiklar och revisionsbyråer som inte skulle kunna sprida falsk information utan att detta skulle få konsekvenser. För att uppfylla oberoendekravet skall man i så stor utsträckning som möjligt hitta grundkällan till informationen. Det har vi haft i åtanke när vi läst artiklar och i så stor mån som möjligt kontrollerat vad informationen kommit ifrån. Eftersom det är IASB som utformar reglerna, har vi kontrollerat vad de anger.

Färskhetskravet innebär att det är bättre att använda en nyare källa än en äldre. Vi har varit noga med att försöka hitta aktuell information och tittat noga på vid vilken tidpunkt till exempel artiklar är publicerade. Primärdatan är även den dagsaktuell och de artiklar vi använt oss av är mestadels från år 2004 eller år 2005. Samtidskravet motsäger i viss mån färskhetskravet och går ut på att det är bättre att lita till källor som ligger närmare de beskrivna händelserna i tiden. Detta krav anser vi oss uppfylla automatiskt då IFRS 3 är nyinfört. Vi har varit ute efter så aktuell information som möjligt, gällande både primär- och sekundärdata.²⁹

²⁶ Rosengren & Arvidsson, 2001

²⁷ Rosengren & Arvidsson, 2001

²⁸ Ejvegård, 1994

²⁹ Ejvegård, 1994

3. Teoretisk referensram

I det här avsnittet presenteras den referensram som vi anser nödvändig för förståelsen av uppsatsen. Inledningsvis ges en tillbakablick på goodwillproblematiken, sedan beskrivs redovisningsharmonisering samt förändringar i företag. IASB:s föreställningsram som ligger till grund för redovisningsarbetet inom EU sammanfattas. Avslutningsvis förklaras förvärvsmetoden, immateriella tillgångar enligt IAS 38, goodwillnedskrivningar enligt IAS 36 samt upplysningskrav.

3.1 Goodwill - tillbakablick

Frågan om hur man skall värdera förvärvad goodwill har diskuterats från och till i olika länder sedan slutet av 1800-talet. I USA tvistades det vid förföra sekelskiftet om goodwill var en tillgång som alla andra, och huruvida den hade bestående värde eller ej.³⁰ Olika syn- och redovisningssätt har varit accepterade i USA under 1900-talet, däribland att skriva av goodwill under en bestämd tidsperiod, och att skriva bort goodwill mot eget kapital.³¹ Uppskrivningar förekom också, även om det inte var allmänt accepterat. Det dominerande redovisningssättet blev i början av 70-talet avskrivning under en längre period, upp till fyrtio år.³² FASB ändrade sedan reglerna år 2001, och införde årligt nedskrivningstest i USA.³³ Även i Europa har diskussionerna pågått i över hundra år. Metoderna och synsätten har skiljt sig åt mellan olika länder. I England var det till exempel länge tillåtet att skriva bort goodwill mot eget kapital. Detta för att förvärvad goodwill skulle kunna behandlas likadant som internt upparbetad goodwill.³⁴

I Sverige blev goodwillproblematiken under 1980-talet svår att hantera för FAR, vilket var en av anledningarna till att organisationen ersattes av RR. Vid denna tidpunkt var praxis splittrad i landet och metoder från olika håll tillämpades. Allt från direkt bortskrivning mot eget kapital, till en avskrivning enligt amerikansk praxis på fyrtio år var aktuella.³⁵ Ett av huvudargumenten i debatten om goodwill var att svenska företag skulle ha en nackdel i den internationella konkurrensen om avskrivningstiderna var kortare här än i andra länder.³⁶ Avskrivning under ekonomisk nyttjandeperiod gällde i Sverige fram till det att IFRS 3 nyligen infördes i EU-länderna.

3.1.1 Forskning

En mängd artiklar om goodwill har publicerats i diverse tidskrifter, i en artikel från 1977, hävdas att goodwill är ett resultat av imperfekt konkurrens på marknaden. Artikeln bygger på

³⁰ Nilsson, 1998

³¹ Davis, 2005

³² Nilsson, 1998

³³ FASB statement 142

³⁴ Nilsson, 1998

³⁵ Artsberg, 2003

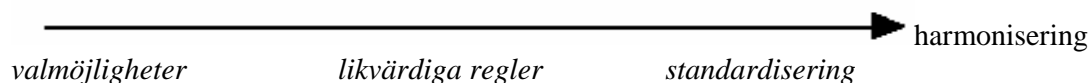
³⁶ Nilsson, 1998

en empirisk studie av chefer involverade i företagsförvärv.³⁷ En artikel publicerad år 1988 lyfter fram att internt genererad goodwill kan hänföras till framtida ekonomiska fördelar, men att detta inte är möjligt för förvärvad goodwill. Författarna menar att företag är oförmögna att identifiera betalningsströmmar när det gäller goodwill uppkommen vid förvärv och att goodwill således inte skall skrivas av.³⁸ I en artikel publicerad år 2001 betonar författaren vikten av att veta vad goodwillen vid ett förvärv består utav. Detta genom att urskilja, mäta och rapportera värdekällor kopplade till immateriella tillgångar.³⁹ Gemensamt för många av artiklarna som publicerats är att de är negativa till avskrivning av goodwill, då det är svårt att bestämma ekonomisk nyttjandeperiod.

3.2 Redovisningsharmonisering

En av anledningarna till att reglera redovisning på internationell nivå, är att harmonisera olika länders redovisning. När det gäller harmonisering av regelverket kan tre olika strategier urskiljas.

1. Standardisering
2. Likvärdiga regler med notupplysning
3. Valmöjlighet, men där normgivaren indikerar vilket alternativ som är önskvärt.⁴⁰

Tabell 1: Visar olika strategier för att nå harmonisering.⁴¹

Strategi 1 bygger på auktoritet, och kan bara tillämpas om regleraren har en stark ställning. FASB i USA har denna ställning, alla företag som är listade på någon aktiebörs i landet måste följa reglerna, annars blir de avregistrerade. IASB hade tidigare inte samma starka ställning i Europa, utan fick nöja sig med valmöjligheter. EU beslutade för några år sedan att IASB:s regler skulle gälla för EU-länderna vilket gav organisationen en helt annan status, och underlättar vägen till harmoniserad redovisning.⁴²

3.3 Förändringar i företag

Förändringar kan gälla olika saker, ha olika framväxt, olika varaktighet samt vara av olika omfattning. Saker som förändringar kan avse är exempelvis tanke, språk och handling, de kan vara av tillfällig art eller bestående på längre sikt. De kan vara framdrivna av självinsikt eller av tvång. Ofta möts de av motstånd från de anställda i organisationen. Detta kan bli särskilt starkt vid genomgripande och radikala förändringar, om det råder stark tilltro till det som skall ändras, samt om man har negativa erfarenheter av tidigare förändringar. Givetvis finns det individuella skillnader på samma sätt som det finns organisatoriska skillnader. I vissa företag

³⁷ Falk, Gordon, 1977

³⁸ Ma & Hopkins, 1988

³⁹ Power, 2001

⁴⁰ Artsberg, 2003

⁴¹ Artsberg, 2003

⁴² Artsberg, 2003

är man vana vid förändringsarbete medan man i andra har bristande erfarenhet av detta. Den så kallade förändringskulturen varierar mellan olika företag.⁴³

Enligt institutionell teori reglerar företag förhållandet till omgivningar genom brobyggande för att uppnå legitimitet och acceptans av intressenterna. En strategi för att uppnå denna legitimitet är att utnyttja standardiserade operationsprocedurer, dessa kan ha kopierats från andra företag. Även myndigheter kan styra legitimitetsprocesser genom regler och lagar som sätter ramar för hur företagen organiserar sin verksamhet och för hur de redovisar sina resultat. Dyliga regler tvingar företagens rutiner att följa bestämda normer. Företag som följer dessa normer uppfattas sedan som legitima av sin omgivning.⁴⁴

3.4 IASB:s föreställningsram

IASB fastställde i april år 2001 en föreställningsram (conceptual framework) om hur finansiella rapporter skall utformas, denna ram publicerades år 1989 för första gången av IASC (dåvarande IASB).⁴⁵ Denna föreställningsram liknar den som togs fram av den amerikanska organisationen FASB på 70-talet.⁴⁶

Föreställningsramen är till för att:

1. Definiera målet med de finansiella rapporterna.
2. Identifiera de kvalitativa egenskaper som är avgörande för redovisningens användbarhet.
3. Definiera de poster som skall ingå i de finansiella rapporterna och konceptet för att tillkännage och mäta finansiella rapporter.

Föreställningsramens syfte är att tillfredställa användarna och deras behov utav information. Till dessa hör investerare, anställda, långivare, leverantörer, kunder och statliga myndigheter. Investerare är dock den viktigaste målgruppen, därför skall redovisningen enligt IASB främst utformas för dem. Eftersom investerarna tillför riskkapital till företagen är den information som de är intresserade av huvudsakligen information som de andra användargrupperna också vill ta del av. Denna information skall innehålla uppgifter om företagets finansiella ställning, förändringar i den finansiella ställningen samt företagets prestation. Informationen är tänkt att användas som underlag för beslut i ekonomiska frågor. Det räcker dock inte med denna information, då den till stor del avser historiska händelser och inte alltid innehåller icke-finansiell information.

Kvalitativa egenskaper definieras som de egenskaper som gör informationen användbar för användarna. Fortlevnad samt periodisering är antaganden som är grundläggande för dessa egenskaper. De fyra kvalitativa egenskaper som anses viktigast är begriplighet, relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet.

⁴³ Bruzelius & Skärvad, 2000

⁴⁴ Greve, 1997

⁴⁵ IASB:s föreställningram

⁴⁶ Artsberg, 2003

Begriplighet

Information som presenteras skall vara lättbegriplig för användarna. En användare förväntas ha rimlig kunskap om affärsverksamhet, ekonomi och redovisning. Dessutom förutsätts att användarna är beredda att studera informationen noggrant.

Relevans

Informationen anses vara relevant när den kan användas som beslutsunderlag. Om informationen påverkar de ekonomiska beslut som användarna fattar är den relevant enligt IASB. Informationen kan hjälpa användarna att utvärdera tidigare, aktuella och framtida händelser som är relaterade till företaget, den kan också hjälpa till att bekräfta respektive korrigerar gamla utvärderingar. IASB skriver även att informationen skall komma lägligt i tiden för att vara relevant. För att vara användbar, skall informationen komma användaren till handa under den period då det är störst sannolikhet att den påverkar beslutsfattandet. Som en del av relevans nämns också väsentlighet. Informationen anses väsentlig om ett utelämnande eller en felaktighet kan påverka de beslut som användaren fattar på basis av det som redovisas i de finansiella rapporterna.

Tillförlitlighet

Information i finansiella rapporter är tillförlitlig om den är fri från fel och om användarna kan lita på att händelser och transaktioner återges trovärdigt. IASB skriver vidare att informationen inte är tillförlitlig om den med uppsåt är designad för att leda användaren till att fatta ett visst beslut. Ibland kan det uppstå en konflikt mellan tillförlitlighet och relevans och en bedömning krävs för att balansen mellan egenskaperna skall bli optimal.⁴⁷ För att vara tillförlitlig skall informationen på ett korrekt sätt återge transaktioner, på det vis som görs gällande, eller som rimligtvis kan förväntas. Det är ofta svårt att ge en helt korrekt bild av finansiell information, detta på grund av svårigheter antingen med att identifiera transaktioner eller andra händelser som skall mätas, eller med att finna och tillämpa presentationstekniker och mätmetoder för informationen. För korrekt återgivande måste informationen redovisas i enlighet med ekonomisk innebörd och inte enbart i enlighet med juridisk form.

Neutralitet är också viktigt för att för att informationen i de finansiella rapporterna skall anses tillförlitlig, Finansiella rapporter anses inte neutrala om urvalet av informationen är vinklad och på så vis påverkar beslut och bedömningar med uppsåt att nå ett förutbestämt resultat eller annat mål.⁴⁸ Även försiktighet nämns i referensramen. Försiktighetsprincipen innebär att man värderar tillgångar lågt och skulder högt. Även om detta kan minska tillförlitligheten anses det gynna användarna mer än om redovisningen är överoptimistisk.⁴⁹ Informationen måste också vara fullständig för vad som kan anses väsentligt med tanke på kostnader för framtagande av informationen.⁵⁰

⁴⁷ IASB:s föreställningsram

⁴⁸ IASB:s föreställningsram

⁴⁹ Smith, 2000

⁵⁰ IASB:s föreställningsram

Jämförbarhet

Användarna måste kunna jämföra de finansiella rapporterna från ett företag över tiden så att de kan identifiera trender gällande den finansiella ställningen och prestationen över tiden. Det ligger även i användarnas intresse att jämföra finansiella rapporter mellan olika företag.⁵¹

Användarna skall kunna identifiera skillnader mellan tillämpade redovisningsprinciper när det gäller ett och samma företag och jämförelse mellan olika perioder, och när det gäller jämförelser mellan olika företag. Företags åtlydnad av IAS samt upplysningar om vilka redovisningsprinciper som används av företaget bidrar till att uppnå jämförbarhet.⁵²

3.5 Förvärvsmetoden

Enligt IFRS 3 blir poolningsmetoden förbjuden och samtliga företagsförvärv skall istället redovisas efter förvärvsmetoden.⁵³ Tidigare medgav RR 1:00 i vissa fall att poolningsmetoden kunde användas vid redovisningen vid ett samgående. Dock innebär det inte särskilt stora förändringar för de flesta företag, då förvärvsmetoden varit helt dominerande i svensk praxis.⁵⁴

Förvärvsmetoden definierar, enligt IFRS 3, ett företagsförvärv som en inträffad händelse där två eller flera olika separata företag förs samman. Dessa skall efter händelsen ses som en och samma rapportrande enhet.⁵⁵ Förvärvet av det blivande dotterföretaget skall ses som en transaktion där förvärvaren, moderföretaget, indirekt förvärvat dotterföretagets tillgångar. Ansvarförbindelser och skulder skall även de övertas och inkluderas i moderbolagets koncernredovisning. Poster som inte identifierats av säljaren bortses inte ifrån utan inkluderas även de.⁵⁶ Transaktioner mellan systerföretag eller sådana av en typ som syftar till att bilda joint venture omfattas inte av IFRS 3. Inte heller samgåenden mellan företag där det inte existerar något utbyte av ägarandelar.⁵⁷

Sammanfattningsvis kan man säga att förvärvsmetoden innefattar följande tre steg:

1. Identifiering av förvärvaren.
2. Fastställande av anskaffningsvärde.
3. Fördelning av anskaffningsvärdet på förvärvsdagen på förvärvade tillgångar, skulder och ansvarsförbindelser.

Punkt 1 är en utgångspunkt som antas av IFRS 3, att förvärvaren alltid kan identifieras vid ett företagsförvärv. Förvärvaren, moderbolaget, blir det företag som erhåller det bestämmande inflytandet eller kontrollen av den verksamhet som det förvärvade bolaget bedriver. För att vidare utveckla det så måste även kontroll definieras. Kontroll ses som rätten att bestämma ett företags strategier, både finansiella och operationella och att de ekonomiska fördelarna från dess aktiviteter erhålls av moderföretaget. Detta innebär att det förvärvande företaget innehar andelar som representerar mer än 50 % av det andra företaget.

⁵¹ IASB:s föreställningsram

⁵² IASB:s Föreställningram

⁵³ IFRS 3-guide Deloitte, 2005

⁵⁴ Lönnqvist, 2005

⁵⁵ IFRS 3-guide Deloitte, 2005

⁵⁶ IFRS 3-guide E&Y, 2005

⁵⁷ IFRS 3-guide Deloitte,2005

Kontroll kan dock fås utan att detta krav är uppfyllt om man istället uppfyller något av dessa fyra krav:

- Rätten till över hälften av rösterna i det andra företaget genom avtal.
- Rätten till utforma företagets finansiella och operationella strategier genom avtal.
- Rätten till mer än hälften av styrelseplatserna i det andra företaget.
- Rätten till mer än hälften av styrelsens röster i det andra företaget.⁵⁸

Ett förvärv behöver inte innebära att moderföretaget innehar 100 % av resultatet och nettotillgångarna. Detta minoritetsintresse som uppstår beräknas som minoritetens andelar av de verkliga värdena på identifierbara tillgångar, ansvarsförbindelser och skulder. I IAS 27 som hanterar koncernredovisning behandlas närmare hur minoritetsintresset skall redovisas efter förvärvstidpunkten. Förvärvstidpunkten definieras som den tidpunkt då förvärvaren erhåller kontrollen över företaget.

Enligt punkt 3 skall man vid förvärvsdagen fördela anskaffningsvärdet på de förvärvade tillgångarna, skulderna och ansvarsförbindelser. Anskaffningsvärdet skall enligt IFRS 3 utgöras av det verkliga värde på det som erlagts för aktierna.⁵⁹ Detta kan ses som en stor skillnad jämfört med tidigare regelverk, RR 1:00. Med RR 1:00 redovisades det verkliga värdet som en summa med utgångspunkt från anskaffningskostnaden. Med IFRS 3 skall det förvärvade företaget redovisas med sitt verkliga värde baserat på värdet den dag som bestämmande inflytande erhålls. En bedömning måste då göras om förvärvaren genomför ett stegvis förvärv. Tidigare aktier i det förvärvet skall med sitt verkliga värde jämföras med det verkliga värde på aktierna som erhålls vid bestämmande inflytande. Det innebär att förvärvaren måste räkna med en eventuell tilläggsköpeskillning om det skulle finnas en mellanskillnad värdena emellan.⁶⁰ Med RR 1:00 skulle verkligt värde som översteg värdet på förvärvslikviden redovisas som negativ goodwill men så är längre inte fallet. Om det i förvärvsanalysen uppkommer en negativ goodwill ska förvärvaren, enligt IFRS 3, ompröva och intäktsredovisa i resultaträkningen. Balansposten negativ goodwill försvinner.⁶¹

3.6 Immateriella tillgångar och goodwill

3.6.1 Definition

”En immateriell tillgång är en identifierbar icke-monetär tillgång utan fysisk form”(IAS 38 punkt 8). Utgifter för att anskaffa, utveckla, underhålla eller förbättra immateriella värden såsom till exempel vetenskaplig eller teknisk kunskap kan motsvara definition på en immateriell tillgång. Konkret kan det vara programvaror, patent, upphovsrätter och kundregister.⁶² IASB har skapat en modell som anger olika typer av immateriella tillgångar som en användare bör kunna urskilja. De delas upp efter typ av tillgång med tillhörande exempel. Definitionen kräver att det skall gå att identifiera tillgången för att på så sätt kunna särskilja den från goodwill.⁶³

⁵⁸ IFRS 3-guide E&Y, 2005

⁵⁹ IFRS 3-guide E&Y, 2005

⁶⁰ Jansson, Nilsson, Rynell, 2004

⁶¹ IFRS 3-guide E&Y, 2005

⁶² IAS 38

⁶³ IAS 38

Goodwill som förvärvas i ett företagsförvärv kan ses som en betalning för framtida ekonomiska fördelar som inte går att enskilt identifiera och inte heller att redovisa separat. Goodwill definieras som skillnaden mellan anskaffningsvärdet på aktierna och de identifierade nettotillgångarnas verkliga värde. Är denna skillnad positiv redovisas denna skillnad i koncernredovisningen som goodwill.⁶⁴ Skulle däremot köpeskillingen för en verksamhet uppgå till ett lägre värde än det verkliga värdet för nettotillgångarna benämns skillnaden istället negativ goodwill.⁶⁵

3.6.2 Förändringar

Införandet av IFRS 3 har inneburit en del förändringar vad gäller både identifiering av de immateriella tillgångarna och goodwill och hur den sedan skall redovisas. Enligt IFRS 3 är utgångspunkten att förvärvade immateriella tillgångar i större utsträckning skall redovisas som separata tillgångar.⁶⁶ De ska vara möjliga att avskilja, deras verkliga värde skall kunna fastställas på ett tillförlitligt sätt och de skall ha sin grund i avtalsenliga eller andra formella rättigheter. Vidare skall de endast redovisas i balansräkningen om det är troligt att de framtida ekonomiska fördelarna som kan hänföras till tillgången kommer att tillfalla företaget.⁶⁷ IASB har skapat en modell där ett antal tillgångar som bör kunna redovisas som separata immateriella tillgångar klargörs.

Typen av immateriella tillgångar	Exempel
Marknadsrelaterade	Varumärken, domännamn på Internet, unik design (exempelvis färg, form eller förpackning), tidningshuvuden, och konkurrensklausuler.
Kundrelaterade	Kundregister, framtida ordrar eller produktionsavtal, kundavtal och ej kontraktbaserade kundrelationer.
Konstrelaterade	Upphovsrättigheter till exempelvis skådespel, operor, baletter, böcker, tidningar, musik, film, fotografier, videor, och andra audiovisuella material.
Kontraktbaserade	Licenser, royaltyavtal, service- eller leverantörsavtal, leasingavtal, byggnadslov, franchiseavtal, drifts- eller sändningstillstånd för tv och radio samt vissa anställningsavtal om de är fördelaktiga för arbetsgivaren.
Teknologibaserade	Patenträttigheter, programvara, icke patenterad teknologi, databaser och företagshemligheter.

Tabell 2. Exempel på ett antal olika immateriella tillgångar som IASB anser bör redovisas som separata immateriella tillgångar.⁶⁸

⁶⁴ IFRS 3-guide E&Y, 2005

⁶⁵ Jansson, Nilsson, Rynell, 2004

⁶⁶ IFRS 3-guide Deloitte, 2005

⁶⁷ IAS 38

⁶⁸ IFRS 3-guide Deloitte, 2005

3.6.3 Värdering enligt IAS 38

Förvärvade tillgångar, skulder och ansvarsförbindelser skall i förvärvsanalysen värderas till verkligt värde, detta gäller även för immateriella tillgångar. I IAS 38 finns det dock två olika metoder att värdera de immateriella tillgångarna, då det vid bedömning av verkligt värde finns grunder som blir svåra att genomföra på ett tillfredställande sätt. Första gången en immateriell tillgång tas upp i balansräkningen skall den värderas till anskaffningsvärde. Anskaffningsvärdet för en immateriell tillgång som förvärvats separat anses som ett mycket tillförlitligt sätt att bedöma värdet på. Ingår tillgången som en del i ett företagsförvärv blir anskaffningsvärdet det verkliga värdet, då det återspeglar marknadsvärdet. Bedömningen av ett marknadsvärde kräver att det finns en marknad som kan erbjuda ett aktuellt marknadspris via en köpkurs. Kan ingen marknad fastställas, används istället det värde som skulle ha betalats via en transaktion mellan kunniga och oberoende parter.⁶⁹ Förutsättningen med värdering efter en aktiv marknad får konsekvenserna att metoden sällan används som värderingsteknik för immateriella tillgångar.⁷⁰

Den goodwill som uppkommer vid ett rörelseförvärv skall efter första redovisningstillfället värderas till anskaffningsvärde. Detta efter avdrag för eventuella ackumulerade avskrivningar.

3.6.4 Nedskrivning enligt IAS 36

Immateriella tillgångar skall åtskiljas genom att man fördelar de tillgångar som har en bestämd nyttjandeperiod för sig och de som har en obestämd nyttjande period för sig. Vid bedömning av nyttjandeperiod utgår man både från ekonomiska och rättsliga faktorer. Den period som företaget kan erhålla ekonomiska fördelar är den nyttjandeperiod företaget ser ur ett ekonomiskt perspektiv. Sedan tas hänsyn till de rättsliga faktorer som kan begränsa den perioden. Den kortaste av de två blir nyttjandeperioden för tillgången. De immateriella tillgångar som bedöms innehålla en bestämd nyttjandeperiod skall skrivas av över den förväntade nyttjandeperioden.⁷¹ En immateriell tillgång som bedöms ha en obestämd nyttjandeperiod behandlas på ett annorlunda sätt. Enligt IAS 38 skall de inte skrivas av, utan skall istället årligen prövas för nedskrivning.

Nedskrivningar behandlas i nya versionen av IAS 36. Goodwill skall inte längre skrivas av utan anses ha en obestämd nyttjandeperiod. Jämfört med RR 1:00 är det stor förändring då goodwill tidigare skulle skrivas av över den förväntade nyttjandeperioden. Istället skall det redovisade värdet omprövas varje år i ett nedskrivningstest, för på sätt göra en bedömning om en nedskrivning är nödvändig. Om det finns omständigheter som tyder på en värdenedgång kan omprövningen genomföras oftare.

För att kunna göra en bedömning om goodwill bör skrivas ner är det en del värderingar som måste genomföras. Först och främst ska beloppet som uppkommit vid ett företagsförvärv hänföras till en eller flera kassagenererande enheter. Dessa kassagenererade enheter kan exempelvis vara divisioner och segment, men även dotterbolag. Ordagrant står i IAS 36 punkt 80:

⁶⁹ IAS 38

⁷⁰ IFRS 3-guide Deloitte, 2005

⁷¹ IAS 38

”Vid prövning av nedskrivningsbehov, skall goodwill som förvärvats i ett rörelseförvärv, från och med förvärvstidpunkten, fördelas på var och en av förvärvarens kassagenererande enheter, eller grupper av kassagenererande enheter, som väntas bli gynnade av synergier i förvärvet, oavsett huruvida andra tillgångar eller skulder i det förvärvade företaget tilldelas till dessa enheter eller grupper av enheter eller ej. Varje enhet eller grupp av enheter på vilken eller vilka goodwill fördelas skall a) motsvara den lägsta nivå i företaget på vilken goodwillen i fråga kan övervakas i den interna av företaget, och b) inte vara större än ett segment baserat på antingen företagets primära eller sekundära indelningsgrund som fastställts i enlighet med IAS 14, Segmentsrapportering.”⁷²

Sedan för att kunna fastställa det eventuella nedskrivningsbehovet måste återvinningsvärdet på den kassagenererande enheten beräknas för att sedan jämföras med det redovisade värdet. Detta görs inklusive den goodwill vi i det första skedet hänförde till enheten. Återvinningsvärdet kan beskrivas som det högsta av en tillgångs nyttjandevärde och nettoförsäljningsvärde. Dock är det så att om ett av dessa två värden visar sig vara högre än det tidigare redovisade värdet behövs inga beräkningar göras på det andra.

Vidare står det i IAS 36 att då det kan vara svårt att fastställa nettoförsäljningsvärdet för en kassagenererande enhet, kommer det att beräknas på ett lite annorlunda sätt. Skillnaden blir att återvinningsvärdet kommer att i grunden beräknas med nyttjandevärdet som utgångspunkt. Nyttjandevärdet bedöms genom värdering av det kassaflöde som den skapar oberoende av andra tillgångars kassaflöden. Vid denna bedömning får inte framtida utbetalningar eller inbetalningar för förbättringsåtgärder eller omstruktureringar ingå. Här menas enligt IAS 36 de inbetalningar eller utbetalningar som ej är beslutade vid bedömningens genomförande.

Om nu återvinningsvärdet skulle visa sig vara lägre än det redovisade värdet på den kassagenererande enheten skall en nedskrivning göras. En nedskrivning skall först och främst hänföras till den goodwill som tidigare hänförts till enheten. Skulle goodwillvärdet skrivas ned helt, fördelas det resterande nedskrivningsbehovet på de övriga tillgångarna.⁷³

3.7 Upplyningskrav

I IFRS 3 ställs det i punkt 66-77 nya och högre krav på upplysningar. Dessa upplysningskrav delas upp i ett antal punkter och är till för att möjliggöra för läsaren av de finansiella rapporterna att kunna utläsa och bedöma konsekvenserna av ett företagsförvärv. Upplysningarna skall även vara av sådant slag att läsaren av rapporterna bör kunna göra bedömningar angående eventuella vinster, förluster eller korrigeringar. Dessa skall vara hänförliga till räkenskapsårets- eller tidigare räkenskapsårs förvärv. Kraven kan sammanfattas i ett par huvudsakliga krav som måste lämnas om ett företagsförvärv:

- Upplysningar om förvärvstidpunkt och namn med beskrivning av det förvärvade företags verksamhet.
- Anskaffningsvärdet och vilka komponenter det består av.

⁷² IAS 36

⁷³ IAS 36

- Verksamheter som upphör vid till följd av företagsförvärvet.
- En beskrivning av de faktorer som ligger till grund för till eventuell goodwill eller negativ goodwill. Även upplysningar om intäktsförd negativ goodwill.
- Upplysningar om andel förvärvade röstberättigade egetkapitalinstrument.

Dessa upplysningar skall lämnas och måste redogöras för i de finansiella rapporterna. Det finns även ett antal upplysningar som kan lämnas om det är möjligt. De kan vara svåra att utföra, men är det praktiskt möjligt skall dessa uppgifter lämnas. Till exempel skall, om möjligt, det beräknade verkliga värdet på tillgångar, skulder och ansvarsförbindelser vid förvärvstidpunkten tas upp. Även dess redovisade värde som fastställts enligt IFRS omedelbart innan förvärvet. Om möjligt skall resultat och omsättning finnas med, som de sammanslagna företagen skulle ha uppvisat om de ingått i koncernen vid räkenskapsårets.⁷⁴

Vid ett antal förvärv som anses mer obetydliga för koncernen kan dessa redovisas tillsammans. Upplysningarna om företagsförvärven behöver då inte presenteras var för sig på något sätt. Vidare finns det en del upplysningskrav i IAS 38 och IAS 36 som företagen måste beakta.

⁷⁴ IFRS 3

4 Empiri

Denna del består totalt av åtta stycken intervjuer, varav tre stycken genomförda med revisorer och fem stycken genomförda med sakkunniga personer på noterade koncerner. Avsnittet delas upp efter de block som intervjumallen (se bilaga) delades upp efter med en ytterligare uppdelning mellan revisorer och företag. Detta för att på ett enkelt sätt särskilja de olika yrkesrollernas syn på det hela. Noterbart är att intervjun med Revisor nr 1 tog formen av ett samtal och pågick under femton minuter istället för de 45 -60 minuter som de andra tog. Den är således kortare och mindre utförlig än de andra intervjuerna.

4.1 Sammanfattning av intervjuer

4.1.1 Tillvägagångssätt kring införandet av IFRS 3.

Revisorer

Revisor 1 anser att de på byrån är väl förberedda på de förändringar som införandet av IFRS 3 innebär och att goda kunskaper finns. De är alltid beredda på förändringar så införandet har inte inneburit något särskilt eller något utöver det vanliga. Revisor 2 säger att i bolaget ser man sig själva som generalister och förbereder sig inte något speciellt för IFRS 3. Bolaget är alltid beredda på förändring och ligger i en ständig utveckling. Detta går i samma linje som Revisor 1 men i och med införandet av IFRS 3 har Revisor 2 även använt experthjälp utifrån för att spetsa kompetensen ytterligare. Byrån som Revisor 3 representerar förbereder sig dock lite mer omfattande än de andra två. När IFRS 3 stod för dörren skapades inom revisionsbolaget en separat avdelning i Stockholm bestående av 20-25 personer, som då arbetade heltid, uteslutande med redovisning. Motsvarande grupp skapades även i Göteborg och Malmö, dock i en mindre skala. Just IFRS 3 har även lett till en avdelning som ger ut aktuella rapporter om de senaste tolkningarna för att hålla bolaget uppgraderade på bästa sätt. Även en sammanställd bok på 500-600 sidor med tolkningar av regelverket används. Vidare anser Revisor 3 att det är viktigt med avstämningar för att få alla att jobba åt samma håll. Ambitionen hos de fyra största revisionsbolagen är att göra en gemensam tolkning av IFRS 3, inte att söka egna lösningar. Sammantaget anser alla tre revisorerna sig vara väl förberedda på införandet.

Vid frågan om man anser att företagen är väl förberedda på förändringen som införandet inneburit är åsikterna tämligen lika. Revisor 1 tror att företagen har förberett sig relativt bra med utbildningar och dylikt, men tror att omfattningen är olika från företag till företag. Beroende på storlek av goodwill och immateriella tillgångar i företaget, blir också intresset för förändringen olika. Tror man inte att IFRS 3 kommer att innebära särskilt stora förändringar för företaget i dagsläget, finns där heller ingen stor förändringsbenägenhet. "Man kan ibland känna att regelverket är skrivet för de stora börsbolagen som SKF och Volvo" säger en av respondenterna. I de stora börsbolagen är förberedelserna väldigt omfattande, med personal som nästan är bättre pålästa än revisorerna. I mindre börsbolag har man en redovisningsorganisation med en ekonomiansvarig, och inget mer, det är enligt respondenten inte tillräckligt alla gånger.

Företag

På Företag 1 och 2 har man utbildat sig för att vara väl förberedda på den förändring som skulle komma i och med IFRS 3. Båda respondenterna anser sig väl förberedda på införandet. Företag 4 och 5 är i dagsläget förberedda då båda genomförde stora förändringarna under år 2004. Till skillnad från de andra företagen anser Företag 3 sig inte speciellt förberedda på införandet. Detta trots att ett antal kurser har genomförts och att det förts en del samtal med revisorer. Samarbete med revisorer är något som är genomgående för alla de undersökta företagen. Företag 2 och 5 har tagit hjälp av en revisionsbyrå som anordnat kurser för de som berörda på ekonomiavdelningen. På Företag 2 ansågs det viktigt att de anställda fick reda på vad förändringarna innebar även om inget förvärv var aktuellt just då. På Företag 4 har inga speciella utbildningar genomförts men dock har de via interna möten kommit fram till att vår respondent får ansvaret för genomförandet av Purchase price allocation (fördelning av köpeskilling). Med hjälp av en expert från en av de stora revisionsbyråerna gick de igenom alla förvärv under år 2004 för att kunna skapa ett lämpligt tillvägagångssätt. Under år 2004 genomfördes både stora och små förvärv vilket medförde att det ansågs som en bra grund att stå på. Tillsammans skapades en modell som uppfyllde de krav på värdering som företaget själva ville ställa.

Företag 1 anser sig vara väl rustade för förändringen och respondenten ser inga problem med bristande kunskaper i dagsläget. Självklart tror de att det kommer att förändras något i framtiden, men de anser att de gjort vad som kan göras fram till nu. I dagsläget anser Företag 2,4 och 5 att det finns tillräckligt med kunskap inom företaget. Dock tror Företag 2 att extern hjälp kommer att behövas i vissa fall. Trots att inte så mycket resurser har lagts på förberedelser och att respondenten inte anser att de är speciellt förberedda på förändringar, anser även Företag 3 att det finns tillräckliga kunskaper inom företaget. I alla fall i dagsläget, framtiden är svår att uttala sig om.

Vid frågan om det uppstått några svårigheter vid införandet av IFRS 3 är meningarna lite delade. Företag 1 anser inte att det uppkommit några direkta svårigheter vid införandet, det har dock skett en liten förändring vad gäller arbetsgång och arbetsuppgifter. I Företag 3 har det inte heller uppstått några svårigheter vid införandet och det tror respondenten ligger till grund för de minimala resursinsatserna. Varken arbetsgång eller rena arbetsuppgifter i redovisningsprocessen har påverkats nämnvärt. För Företag 4 har endast några smärre svårigheter med att hitta en lagom detaljnivå vid värderingen uppstått. För Företag 2 har det uppstått en del svårigheter att tackla. Problem gällande arbetsgång och arbetsuppgifter i redovisningsprocessen gäller främst vid förvärvsanalys, denna tar nu längre tid att färdigställa enligt respondenten. IFRS 3 kräver att man skall identifiering av immateriella tillgångar vilket respondenten tycker är omständligt. Goodwillposten som tidigare buntades ihop blir nu mindre för företaget.

Förväntade problem gällande införandet har varit olika. Företag 4 såg inga som helst problem med införandet och det gjorde inte Företag 2,3 och 5 heller. Hos Företag 1 fanns det dock en del förväntade problem kring skapandet av värderingsmetoder för tillgångar och en nedskrivningsmall för goodwill. Det var inom dessa områden man trodde att de största bryderierna skulle uppstå, vid införandet. Företag 1 är uppdelat i två delar där man har en rörelsedrivande gren, med fokus på ekonomi, och en börsgren. Den rörelsedrivande grenen består av åtta stycken affärsområden, där varje affärsområdeschef ansvarar för förvärvsanalysen vid aktuella förvärv. Detta anser respondenten ha gett företaget ett lite bättre utgångsläge än andra med tanke på införandet av IFRS 3.

4.1.2 Förändringar rörande genomförande av förvärvsanalys

Revisorer

Revisor 1 tror inte att företag kommer att öka sin externa hjälp vid förvärv i någon större utsträckning. Detta för att beslut bakom förvärv tas av andra personer än de som jobbar med externredovisning. Eventuella senare problem med identifiering av immateriella tillgångar berör således inte beslutsfattarna. Revisor 2 är inne lite på samma bana, då han också anser att förvärvsbeslut tas högre upp i företaget. Respondenten menar att trots att intresse och förkunskaper finns på ekonomiavdelningen, kommer beslut fortfarande att grunda sig på gammal kunskap. Införandet av IFRS 3 kommer inte att påverka valen av förvärvsobjekt. Dock kommer genomförandet att innebära större krav på experthjälp då, genomförande av Purchase price allocation ligger för dörren. När det handlar om företagets vilja att använda externhjälp vid genomförandet av förvärvsanalysen anser Revisor 3 att det sker, men ofta alldeles för sent. Vanligt är, enligt respondenten, att företaget har en diskussion med sin revisor i ett läge, då man redan genomfört ett förvärv. När revisorn sedan ställer sig frågor om det redovisningsmässiga, står företagen lite handfallna, då de ofta bara funderat lite på det, men inte gjort något konkret åt saken. Målet för företagen har ofta varit att göra allt på en gång och dra nytta av regelverket i sin förvärvsanalys. Revisor 3 anser att företagen borde ta chansen att på ett bättre sätt göra analys av kassaflöden i ett tidigare skede, och på så vis göra bättre värderingar. Fokus är inte att bedömningarna skall vara exakt på kronan, men genom tidiga analyser ger man indikationer om bättre risktänkande, menar han.

Från revisionshåll innebär förändringen mer problem och mer uppskattningar att bedöma, vilket gör det hela svårreviderat, tycker Revisor 1. Som tidigare nämnts bygger dock allt på gammal strategisk planering och det är inget man ändrar över en dag. Revisorerna antar istället utmaningen, och ser det inte som en större arbetsbelastning. Beroende på olika förhållningssätt företag emellan, kan den nya regleringen innebära problem vid förvärvsanalysen. Vidare är det enligt Revisor 2 svårt att skapa sig en uppfattning om det i dagsläget skulle vara någon skillnad mellan det praktiska genomförandet och det av IFRS 3 teoretiskt styrda. Detta baseras på bristande upplysningar kring förvärv. Problemet ligger alltså i ett otillräckligt genomförande av de nya upplysningskraven. Utan upplysningar går det inte att göra bedömningar. Enligt IFRS 3 är utgångspunkten att förvärvade immateriella tillgångar i större utsträckning skall redovisas som separata tillgångar. Enligt Revisor 2 är det dock inte något större problem då det hela sköts av konsultbyråer. Färdiga tal på en fördelning mellan immateriella tillgångar och goodwill finns att tillgå och respondenten tror att detta kommer att utvecklas ytterligare. Denna identifiering skiljer sig nog inte så mycket från teori och praktiskt utförande, då det till och med kan vara lättare för företagen att följa de rekommendationer som ges. Vad man har sett, enligt Revisor 1, är att många företag med liten del goodwill och immateriella tillgångar, väntar på att det skall utvecklas en praxis för genomförandet. Revisor 3 har en liten annan syn på det hela, då han anser att det teoretiskt inte är några problem, dock kan företagen stå undrande om hur de praktiskt skall räkna fram vissa siffror. Respondenten anser att det inte finns tillräckligt med kunskap inom företagen när det gäller detta, extern konsulthjälp erfordras därför.

I dagsläget håller det på att utvecklas en praxis gällande tillvägagångssätt. En nackdel just nu är dock att det bara finns en standard och en implementeringsplan, och de ger inte tillräcklig vägledning. Detta gör det svårt för företagen, då det inte finns tillämpningar att titta på. Man kan, enligt revisor 3, önska att det fanns mer skrivet, mer brödtext som man kan jobba sig

igenom. I dagsläget sneglas det på USA, som är det enda land man kan jämföra med. Respondenten frågar sig dock om de gör rätt i USA. Enhetlighet eftersträvas för att undvika skillnader mellan länder inom EU.

Företag

Vid förvärv säger Företag 1 att inga större förändringar har gjorts, gällande val av förvärvsobjekt. En klar plan finns om vad de vill förvärva, dock har införandet av IFRS 3 inneburit ett helt nytt tänk, när det kommer till övervärden. En kalkylmässig ändring har skett. Man är mer noggrann att på ett tidigt stadium ta reda på "vad som är vad" och hur detta sedan skall fördelas mellan goodwill och immateriella tillgångar. Sammanfattningsvis säger respondenten att de litar på sin kunskap och använder extern hjälp i så liten utsträckning som möjligt. I början av 2005 genomförde Företag 2 ett stort förvärv i utlandet vilket enligt dem blev lite av ett eldprov för företaget avseende IFRS 3. Det förvärvade företaget innebar att en del övervärden identifierades och hänfördes till immateriella tillgångar, exempelvis till kontrakt. För att på ett så säkert sätt som möjligt kunna värdera dessa tillgångar anlätades externa värderare i det land där det förvärvade företaget var verksamt. Detta bidrog till att förvärvsanalysen tog längre tid än vad som var fallet innan IFRS 3. Eftersom företaget gjort förvärv även innan införandet, vet de enligt respondenten vilka skillnaderna blivit. Företaget kan tänka sig att även i framtiden använda sig av externa värderare vid behov. Även Företag 3 använde sig av externhjälp vid värderingen och genomförandet av själva förvärvsanalysen. Detta har dock inte inneburit några förändringar då extern hjälp tidigare använts i viss utsträckning. Med detta till bakgrund drar respondenten slutsatsen att det även kommer att användas i framtiden.

Vid förvärven under 2005 har det uppstått en del förändringar vid genomförandet av förvärvsanalys för Företag 4. Identifieringen av de immateriella tillgångarna styrs av beslutsunderlag från den styrelse som tar beslut om förvärvet. Frågor om varför förvärvet genomförs kommer upp vid diskussioner. Detta är en skillnad från tidigare arbetsgång. Vidare funderas kring: Vad är det vi vill komma åt, och vad är det vi värdesätter? Det är det som i slutändan avgör deras val av förvärv. Här läggs fokus på att identifiera till exempel programvara och kundrelationer. Även Företag 5 har vid tillvägagångssätt och genomförande av förvärvsanalys verkställt en del förändringar. Hittills har dessa förändringar varit av det mindre slaget och detta till stor del beroende på storleken av förvärven. Varken under år 2004 eller år 2005 har det gjorts några riktigt stora förvärv, jämfört med företagets omsättning. Tidigare tillvägagångssätt byggde på en ganska enkel förvärvsanalys där de mesta av övervärdena placerades som goodwill. Vid de senaste förvärven har extern hjälp använts. Dock inte vid själva värderingen av tillgångar, utan mer som assistans att genomföra värderingar i allmänhet. Samarbetet har fungerat bra och respondenten tror att det kommer att fortsätta så även i framtiden.

Med IFRS 3 skall övervärden i större utsträckning identifieras som immateriella tillgångar och redovisas som separata tillgångar. Detta faktum har inneburit olika mycket för respondenterna. För företag 1 blir 10-20 % goodwill, resterande identifieras som immateriella tillgångar. Respondenten tror att om en praxis skulle komma ut med givna procenttal att gå efter, skulle det ändå inte vara aktuellt för företaget att använda. Identifieringen av de immateriella tillgångarna sker efter de regler som finns utsatta i IAS 38. Företaget anser att dessa regler har underlättat, och tycker att det är bra att det finns klara direktiv att följa. Dock finns det enligt Företag 1 inte något som säger att deras bedömningar är "perfekta" till 100 %. Vissa justeringar kommer säkert att ske i ett senare skede. För Företag 2 har införandet

bidragit till att goodwillsumman för nyförvärvade företag blivit mindre och övervärdena spridits ut över flera poster i balansräkningen. De immateriella tillgångarna dit övervärdena hänförs skrivs av precis som goodwillen gjordes tidigare, men avskrivningstiden är annorlunda än vad den var innan införandet av IFRS 3. Förändringar i sätt att redovisa, och en del förändringar i tillgångsposterna har drabbat Företag 3 och 4.

Om det är någon skillnad på hur man via IFRS 3 förespråkar hur identifieringen skall genomföras och hur företagen genomför det rent praktiskt, har man inget bra svar på. Meningen är att det inte skall finnas skillnader, men med tanke på att det handlar om bedömningar kan det självklart förekomma.

Att de immateriella tillgångarna i större utsträckning skall redovisas som separata tillgångar har bara förändrat storleken på tillgångsposterna marginellt för Företag 5. Detta beror enligt respondenten endast på storleken på förvärven och att det med all säkerhet kommer att se annorlunda ut i framtiden. Denna värdering av immateriella tillgångar görs på förväntningar av framtida kassaflöden. Respondenten vill påpeka att det är en stor skillnad mellan hur det teoretiskt enligt IFRS 3 ska gå till och hur det genomförs i praktiken. Då sett till mindre förvärv. Hela räkneprocessen verkställs inte och det hela beror på att det varken finns den tid eller de resurser som krävs för genomförandet. Övervärden fördelas ut på ett betydligt mer godtyckligt sätt än vad som förespråkas.

4.1.3 Behandling av Goodwill

Revisorer

Goodwill skall inte längre skrivas av utan anses ha en obestämd nyttjandeperiod och detta har inneburit en del förändringar för Revisor 1:s klienter. Då denna avskrivning inte längre genomförs kommer det att ge en ökad ryckighet i resultatet. Företagen måste även skapa sig rutiner för genomförandet av det nedskrivningstest som de årligen måste göra. Respondentens klienter har skapat en modell för detta nedskrivningstest. Tidigare gjordes nedskrivningstest endast vid indikationer om att värdet skulle vara lägre, nu skall det istället göras årligen säger Revisor 3. Ett första steg på vägen är att förvärvsanalysen är korrekt utförd. Andra steget är att identifiera tillgångar och att sedan fördela ut på kassagenererande enheter, med ambitioner att fördela ut så långt man styr. Ju längre man trycker ned desto mer blir det att räkna säger respondenten. Nedskrivningstestet baseras på diskonterade kassaflöden från kassagenererande enheter. Revisor 3 tror att de flesta företag använder sig av modeller när de utför nedskrivningstest. Dessa kan de ha skapat själva, eller köpt från revisionsbolagen. Modellerna är i dagsläget standardiserade dock sätter koncernredovisningschefen egna variabelvärden; till exempel antal år. Dessa framåtriktade antaganden borde enligt respondenten täckas upp med åsikter från VD och styrelse, då de går hand i hand med affärsplanen.

Om det skulle finnas praktiska problem med att använda det årliga nedskrivningstest som IFRS 3 kräver, i jämförelse med årlig avskrivning på goodwill tycker Revisor 1 är ganska klart. "Bedömningar av storleken på goodwill har alltid varit svåra för företagen att genomföra och det blir inte lättare då ännu en bedömningspunkt kommer in." Revisor 2 utvecklar det och säger att det årliga nedskrivningstestet kräver en uppdelning av goodwill på kassagenererande enheter, vilket i teorin innebär en fördelning väldigt långt ut i koncernen. Enligt respondenten kan här uppstå problem vid denna fördelning och teorin kan skilja sig från praktiken. Här kan fördelningen ske på primär nivå och inte sekundär. Det handlar alltså

om kanske 3-4 enheter, istället för 15-20 stycken, som det skulle kunna innebära om man följde de krav som ställs.

Problemen som uppstår med de ökade bedömningarna har man dock enligt Revisor 3 försökt "läka" genom de upplysningskrav som är skapade. Upplysningar om genomförda beräkningar bakom en förvärvsanalys måste visas och även valda bedömningar kring nedskrivningstesten. Företagen är vidare tvingade att göra en känslighetsanalys, vilket enligt respondenten är bra. Man kan säga att företagen måste presentera ett worst case- scenario för läsaren, säger respondenten. Med detta kan man uppskatta en grad av rimlighet.

Den allmänna uppfattningen bland revisorerna är att nedskrivningstesterna kan anses tillförlitliga, om man bortser ifrån bedrägeriförsök.

Företag

Enligt IFRS 3 skall goodwill inte längre skrivas av utan prövas för nedskrivning varje år. För Företag 1 har den här förändringen inte inneburit särskilt mycket sett till resultat och balansräkning. För att kunna genomföra nedskrivningstestet har företaget skapat en modell att utgå ifrån. Den bygger på bedömningsvariabler som de själva skapat och den kommer att användas som utgångspunkt vid nya företagsförvärv. Enligt regelverket skall goodwill fördelas ut på kassagenererande enheter på en så låg nivå som möjligt. Detta följs inte riktigt av de undersökta företagen. Företag 1, exempelvis, väljer att fördela ut goodwill på primär nivå, det vill säga respektive dotterbolag. Enligt respondenten behöver det inte vara fel att gör så, då reglerna säger att fördelning skall ske så långt ut som det är möjligt att genomföra en bra bedömning. Hur långt ut detta är, är upp till varje företag att besluta. Detta innebär en stor skillnad mellan teori och praktik menar respondenten. När företag i nästa steg ska hänföra kassaflöde till respektive enhet, baseras de på historiska utfall, vilket leder till ännu en bedömning. Nedskrivningstest har Företag 2 gjort även innan införandet av IFRS 3 och testet är vedertaget och genomförs på samma sätt för alla företag i koncernen. Nedskrivningstestet baseras på diskonterade kassaflöden och enligt respondenten varierar det vad företaget ser som kassagenererande enheter. Ibland räknas dotterbolag och ibland andra enheter. De variabelvärden som nedskrivningstestet grundar sig på bestäms av de två som är ansvariga för koncernredovisningen.

Företag 3 som skrev ner all goodwill till 0 under 2004, hade ett annat utgångsläge inför 2005. Denna nedskrivning baserades på nuvärdesberäkningar av förväntat kassaflöde. Nedskrivningstestet bygger de på en rad variabelvärden som respondenten själv ansvarar för, exempelvis diskonteringsränta. En modell har skapats och den kommer också enligt företaget att användas i framtiden. Även om förfarandet i framtiden kommer att utvecklas ytterligare tror inte respondenten att de kommer att titta på andra företag i liknande situation. Detta baseras på att de fram till idag inte intresserat sig för andra företags tillvägagångssätt. Inga stora förändringar har drabbat Företag 4 eller 5 heller. Företag 4 menar att avskrivningar fortfarande får genomföras på immateriella tillgångar och eftersom den posten har ökat blir summan ungefär den samma. På lång sikt kommer det dock enligt respondenten att bli förändringar. Immateriella tillgångar skrivs av på 5-7 år istället för 20 år som det tidigare var på goodwill, detta innebär att om 5-7 år kommer det bli förändringar. Under 2004 behövdes inga nedskrivningar göras efter nedskrivningstest, och 2005 förutspår man inte heller några nedskrivningsbehov. Vid framställandet av bedömningsmodell har de jämfört sig med liknande bolag i samma bransch. Ett samarbete skapades där man kollade på fördelning av goodwill och immateriella tillgångar vid liknande förvärv. Val av variabelvärden till

nedskrivningstesten är det respondenten och företagets ekonomichef som gör. Till grund för valen används både historiska siffror och framtida bedömningar. När dessa är gjorda tittar en revisor igenom det hela för att se att det är rimligt.

Redan innan fanns det krav på nedskrivningstest utöver avskrivning så tekniken var redan utvecklad i Företag 5. Enligt respondenten är den så pass utvecklad att inga ytterligare förändringar behövde göras för införandet av IFRS 3. Ingen ny modell har således skapats och parametrarna sattes i det skedet av styrelsen och företagsledningen i första hand. Sedan har de i samarbete med redovisningsenheten utvecklat det ytterligare. Den skillnad man ser är de ökade upplysningskraven som sätter en annan press på företagen i allmänhet.

Den allmänna uppfattningen bland respondenterna är att det inte direkt kan utläsas några praktiska problem med nedskrivningstestet. ”Det handlar bara om att räkna, så det skulle i så fall handla snarare om merjobb än problem” anser Företag 4. Däremot så har de lite olika uppfattningar om konsekvenserna av testet. Företag 1 anser att det skapas en ryckighet, då det inte längre används linjära avskrivningar. För de företag som förvärvats efter införandet av IFRS 3 finns goodwillavskrivningarna på sitt sätt kvar, men i annan form än tidigare anser Företag 2. Övervärden hänfödda till immateriella tillgångar skrivs av över en bestämd nyttjandeperiod. Något som nerskrivningstestet medför enligt respondenten, är att upplysningskraven ökar. Företagen måste exempelvis förklara vad de grundar sitt nerskrivningstest på, samt vilka antaganden de gjort när det gäller beräkningar av diskonteringsräntor. Företag 4 anser att det handlar mycket om bedömningar, det finns inga rätt och fel, bara bedömningar. Några praktiska problem med att använda det årliga nedskrivningstestet ser respondenten inte. Däremot tycker respondenten att man mer skall fundera kring själva resultatet då det kan brista i objektivitet. Inga opartiska källor existerar, då bedömningarna bygger på förvärvsbedömningar gjorda av företaget i fråga.

När det gäller frågan om nedskrivningstesterna kan anses pålitliga är respondenten för Företag 1 lite ambivalent, och tror att det är olika från företag till företag. Att det nya systemet skulle ge en mer rättvisande bild av företaget kan Företag 1 inte ta ställning till. Han anser att redovisningen blir mer transparent, men den bygger som sagt mer på bedömningar. Företag 2, 4 och 5 anser att nedskrivningstesterna är tillförlitliga, men att det alltid är svårt med bedömningar om framtiden. Företag 3 delar inte den uppfattningen då han tycker att det hela bygger på alldeles för många bedömningar för att kunna anses vara tillförlitligt.

För de flesta av företagen har posten goodwill inte påverkats så mycket enligt deras åsikter. För respondent 4 upplevs det dock som lite ”obehagligt” då den växer i storlek med antalet förvärv. Varför det upplevs som obehagligt motiveras med att de på företaget vill ha ett matchande eget kapital att täcka eventuella framtida nedskrivningar.

4.1.4 Allmänt

Revisorer

I dagsläget anser inte Revisor 1 att nedskrivningstesterna kan anses vara riktigt pålitliga men de ger dock en öppnare och mer transparent bild av företaget. Revisor 1 påpekar att denna åsikt skiljer sig något från bolagets och att detta är den personliga åsikten. Revisor 2 anser att de nya reglerna ger en mer rättvisande bild av företaget och redovisningen kommer att bli mer transparent. Vid förvärv överväger fördelarna nackdelarna, men det kommer att krävas lite

mer resurser från företagens sida i framtiden. Respondentens bolag rekommenderar dock inte IFRS 3 för onoterade bolag. I övrigt tror respondenten att det i framtiden kommer att bli en ännu mer marknadsbaserad balansräkning, men någon riktig uppfattning hur fördelningen i dagsläget ser ut med verkligt värde kontra anskaffningsvärde finns inte. Överlag kan man säga att det inte direkt upplevs någon oro över förändringarna i och med IFRS 3, då man ur ett revisorssynsätt istället vinner på en ökad efterfrågan på experthjälp. Inte heller ses det några konkreta problem med bedömningar då det egentligen inte påverkar revisorers arbete utan mer resultaten för de drabbade företagen.

Även Revisor 3 anser reglerna ge en mer rättvisande bild av företagens redovisning då intressenter erhåller mer information. Jämförbarheten kommer att öka efterhand då detta eftersträvas, säger respondenten. Revisor 3 rekommenderar inte onoterade företag att följa IFRS 3 om de inte har för avsikt att börsnoteras inom en snar framtid. Revisor 3 anser inte att nedskrivningstest av goodwill är tillräckligt och skulle inte ha något emot om IASB dessutom införde krav om avskrivning på exempelvis tio år. Goodwillposterna är luddiga. Fördelen med IFRS 3 är utförligare information, till dem som är intresserade anser respondenten.

Företag

Företag 1 anser att de nya upplysningskraven är positiva. ”De tvingar fram en mer utförlig förklaring av förvärv och genomförda nedskrivningar, alla bedömningar måste motiveras, vilket kanske kan leda till en ökad tillförlitlighet”. Företag 3 är inne på samma spår och anser att de nya reglerna ger en mer rättvisande bild av företagens redovisning då redovisningen blir mer transparent. Anledningen är de nya upplysningskraven som tvingar företagen att i större utsträckning motivera förvärvsanalyser och andra val av fördelningar. IFRS 3 ger en betydligt bättre bild av företagets redovisning, vilket ger ett mervärde anser Företag 2. Nu vet investerare och analytiker med större säkerhet vad de köper, då goodwillsumman inte längre klumpas ihop. Företag 5 anser att den största fördelen med införandet är att jämförbarheten ökar och att det blir en mer internationell standard. Respondenten i Företag 4 anser att det är svårt att få en riktig uppfattning om införandet verkligen skulle ge en mer rättvisande bild av företaget. Grundtanken med en balansräkning som bygger på verkligt värde är bra, men effekterna kanske inte blir så bra, då de bygger på bedömningar.

En allmän uppfattning bland respondenterna är att det finns möjligheter att laborera, att det för vissa har inneburit mer arbete, mer folk har involverats i redovisningsarbetet, förvärvsanalyser tar längre tid, de administrativa kostnaderna har ökat och det saknas tydlig vägledning gällande det nya regelverket. En till nackdel är att investerare och analytiker ofta inte är insatta i det nya regelverket, detta leder till att mycket behöver förklaras för dem.

Negativt med införandet anser Företag 4 vara de krav som de nya upplysningskraven ställer. De kan bli alldeles för detaljerade och respondenten frågar sig om det verkligen ger läsaren och användaren så mycket. Han tycker att det kan räcka med att försvara de övervärden man förvärvar och inte i detalj förklara kundrelationer. Företag 5 ser de svårigheter som uppstår vid arbetet att marknadsvärdera ett antal olika tillgångar, respondenten anser inte att förändringen med behandlingen kommer att lösa de tidigare problemen med goodwill.

5. Analys och slutsatser

I detta kapitel analyseras empirin med den teoretiska referensramen. För egna reflektioner redogörs och kapitlet avslutas med att vi svarar på frågeställningarna via slutsatser.

5.1 Analys och egna reflektioner

5.1.1 Tillvägagångssätt kring införandet av IFRS 3

Gemensamt för alla revisorerna är att de överlag är väl förberedda på de förändringar som införandet av IFRS 3 innebär. De skillnader som kan utläsas är struktureringen vid hanteringen av nya regelverk. Det är svårt som utomstående att peka på ett bättre eller sämre angreppssätt. Vi tror att den teknik som används är den som passar den tidigare organisationen och den blir också den mest effektiva för respektive revisionsbyrå. Här kan även skillnader utläsas i en vilja att närmare beskriva de olika stegen konkret. Detta baserar vi på den stora skillnaden i detaljbekrivning mellan Revisor 1 och Revisor 3, där det låter som om Revisor 3 skulle vara betydligt mer kompetent än Revisor 1. Det finns inga konkreta bevis för att så skulle vara fallet.

När det gäller företagen i fråga, kan man se en tydlig tendens som pekar på ett väl förberedande inför IFRS 3. Alla utom ett företag anser sig väl förberedda på införandet även om förberedelsen skett vid olika tidpunkter. Två av företagen började redan under 2004 med att genomföra utbildningar för den berörda personalen, och även tekniska förändringar i fråga om redovisning av bland annat goodwill. Externhjälp har varit genomgående och detta kan tolkas som att företagen inte anser det tillräckligt med internutbildning och egen fördjupning i regelverket.

Om vi ser till företagens olika utgångslägen i fråga om storlek på goodwill och antal genomförda förvärv, verkar det inte vara en faktor vid beslut om externhjälp skall användas eller ej. Samtal med revisorer och experter ses som ett tryggt angreppssätt vid regleringar och detta tillvägagångssätt används säkerligen även vid ytterligare förändringar. Denna åsikt delas inte riktigt av de intervjuade revisorerna som anser att graden av utbildning styrs av det egna intresset för förändringen och att den egentliga förändringsbenägenheten finns hos de stora bolagen. Enligt Bruzelius & Skärvad kan en förändring vara framdriven av antingen självinsikt eller tvång. I vårt fall kan det anses vara tvång då regleringen ligger utanför företagets möjlighet till påverkan. IFRS 3 är som vi nämnt tidigare tvingande för noterade bolag vilket innebär att den egentliga förändringen snarare styrs av den interna förändringskulturen. Förändringar möts ofta av motstånd, särskilt vid genomgripande radikala förändringar. Detta har vi inte kunnat utläsa vara något större problem hos våra respondenter. Dock upplever vi att en viss ”tröghet” har skapats hos en del av respondenterna. Med tröghet menar vi en vilja att avvakta för att inte behöva förändra den aktuella organisationen allt för mycket innan en praxis på området skapats.

När det gäller kostnader rörande förberedelser och utbildning har vi inte fått några exakta siffror. Vi antar emellertid att en större organisation med ett större antal anställda kräver en större resursinsats.

Vid införandet har det bara uppstått problem för ett av de undersökta företagen. Alla de andra har i dagsläget bara genomfört några smärre förändringar och några egentliga problem har

inte uppkommit. Antingen ligger anledningen i storleken på berörda poster eller så ser man det bara som problem som skulle uppstå vid alla mindre förändringar. För Företag 2 som stött på problem, ligger dessa främst vid genomförandet av förvärvsanalysen. Arbetsgången har blivit lidande, det tar nu längre tid att genomföra processen än vid arbetet fram till år 2004. Man anser att arbetet med att identifiera immateriella tillgångar är omständligt. Intressant är att detta företag inte hade förväntat sig några problem vid införandet och det måste då nästan ha kommit som en överraskning med den ökade tidsåtgången. Punkterna i IAS 38 är ganska klara och tydliga men det kan vara svårt att uppskatta det arbete som krävs för genomförandet. Eftersom företaget inte förutspått några direkta problem, kan det vara så att man förberedde sig lite för dåligt till förändringen, och på så sätt blev de det enda företag i undersökningen som drabbades. Jämför man då detta företag med Företag 1 blir skillnaden ganska markant. I Företag 1 fanns det många orosmoment som man i förväg trodde skulle kunna innebära problem och kanske lade företaget då ner en större andel resurser än de andra för att undvika dessa. Här tror vi att den så kallade förändringskulturen som Bruzelius & Skärvad framhåller kan spela in. Kanske finns det i Företag 2 en bristande erfarenhet av förändringar medan det däremot i Företag 1 hör till den dagliga verksamheten. Vidare är Företag 2 relativt nystartat vilket ytterligare stöder vår hypotes kring den bristande erfarenheten runt förändringar.

5.1.2 Förändringar rörande genomförande av förvärvsanalys

Diskussion rörande förvärv tar oss tillbaka till åsikterna kring arbetsgången vid förvärv. Alla de tillfrågade revisorerna tror att företagen inte ökat sin användning av externhjälp vid val av förvärv. Här syftas till själva valen av förvärvsobjekt och inte till den senare identifieringen och behandlingen av övervärden. Man menar att val av förvärv ligger i händerna på personer högre upp i företaget, inte hos de anställda som arbetar med ekonomi och utbildar sig för förändringen med IFRS 3. En revisor anser att även om användandet av extern expertis anlitas sker det dock alldeles för sent, i ett läge där förvärvet redan är genomfört och "skadan" redan är skedd. Här kan vi dock se skillnader mellan revisorernas åsikter och det verkliga utfallet. Vad som framkommit vid samtalen med företagen visar på att utgången är en annan.

Sedan införandet av IFRS 3 har det i de flesta företagen skett en del förändringar vid arbetet kring val av förvärvsobjekt. I ett utav företagen har de inte ändrat valda objekt för förvärv, dock har det vuxit fram en större insikt i vad som egentligen förvärvas. Generellt för de undersökta företagen är att de är mer uppmärksamma på vad de egentligen erhåller vid ett företagsförvärv i ett tidigare stadium än förut. Den styrelse eller ledning som ligger bakom val av objekt har i större utsträckning fokuserat på vad det är som värdesätts. Ett tänk kring identifiering av immateriella tillgångar enligt IAS 38 har uppkommit även om det inte rör sig om några direkta kalkylmässiga beräkningar.

När val av objekt är gjort och förvärvet är genomfört, använder sig större delen av de undersökta företagen av externhjälp i form av professionella värderare av olika slag. Detta för att säkerställa värdet på de identifierade immateriella tillgångarna. Här kan vi utläsa en viss osäkerhet kring tolkandet och genomförandet av IAS 38. Även om de i företaget anser sig väl förberedda och utbildade för förändringen, behövs experthjälp vid vissa värderingar. Detta behöver inte ses som något helt nytt, då externhjälp ibland även använts innan införandet av IFRS 3. Av vad vi kan utläsa från genomförda förvärv finns det ett samband mellan storleken på identifierade övervärden och utnyttjandet av extern expertis.

Identifierandet av de immateriella tillgångarna har inneburit olika mycket för de undersökta företagen, men generellt har det inneburit ett merarbete för de anställda berörda av förändringen. I IAS 38 definieras en immateriell tillgång och IASB har skapat en modell med de typer av tillgångar som användaren bör kunna urskilja som immateriella tillgångar. Som vi har förstått det hela, använde våra respondenter tidigare posten goodwill som en "slaskhink". Där buntades alla oidentifierade övervärden ihop utan någon större eftertanke. De nya reglerna sätter större krav på fördelningen och beroende på tidigare arbetssätt blir förändringen därefter. Ett av de undersökta företagen anser att det är positivt med de nya reglerna då de har underlättat bedömningen. De anser det bra att det finns klara direktiv att följa. Företaget påstår inte att deras bedömningar är perfekta till hundra procent. Vissa justeringar kommer säkerligen att göras i framtiden, men i dagsläget anser de sig vara rätt ute. Denna åsikt delas inte av en av revisorerna som anser att det finns alldeles för lite brödtext och avsaknaden av tillämpningar är negativ. Vi tolkar denna skillnad som om företaget i fråga inte lägger allt för stor vikt vid att det är "rätt", bara de följer uppsatta regelverk. Det här blir en fråga om vad som kan anses vara tillräckligt genomförda bedömningar. Externa experter och bedömare kanske skulle anse arbetet bakom vara bristfälligt, men man kan fråga sig var gränsen går, då det ännu inte finns tillämpningar att gå efter.

Revisorerna visar upp en mer delad ståndpunkt kring omfattningen av företagens användande av externhjälp vid förvärvsanalysen. En revisor menar att det i dagsläget används alldeles för lite och att uppskattningarna blir för stora, vilket i sin tur leder till att det från revisorshåll blir mer svårreviderat. En annan uppfattning är att det inte innebär några som helst problem då det hela sköts av konsultbyråer. Uppfattningen är att det teoretiskt är lättare att genomföra än på ett kalkylmässigt plan. Dock har det bara gått ett räkenskapsår sedan införandet och vi tror att skillnaderna kommer att bli mindre med tiden. Detta baserar vi på de svarande företagens åsikt angående användandet av externhjälp i framtiden. Alla respondenter ser positivt på fortsatt användande och vi tolkar det som om att det även finns en möjlighet att utöka vid behov. Vid ett stort antal förvärv kan de "bedömningsmässiga" underlagen öka och då finns risken för att jämförbarheten och tillförlitligheten minskar. Enligt IASB:s föreställningsram, skall de finansiella rapporterna vara fria från fel och den externa användaren skall kunna lita på att händelser och transaktioner återges trovärdigt.

Vi anser att vid förändringar rörande genomförandet av förvärvsanalyser är företagens svar mer tillförlitliga då de bygger på verkliga problem och tillvägagångssätt. Revisorernas svar däremot bygger på kundrelationer och upplysningarna blir mer allmänna. Dock anser vi det fungera bra som komplement till företagens svar. Vidare baseras fakta på de upplysningar som ges vid förvärv och om dessa är bristfälliga blir underlaget detsamma. Här anar vi att de nya upplysningskraven spelar en större roll än vad vi trodde i inledningen av denna undersökning.

5.1.3 Behandling av goodwill

Enligt IFRS 3 får avskrivningar inte längre genomföras vilket enligt revisorerna kommer att innebära en ökad ryckighet i resultaten för företagen. De företag vi tittat på i undersökningen har inte upplevt denna ryckighet i dagsläget och de flesta har inte ens någon kommentar till det hela. Vi tror att det beror på att denna ryckighet endast kan utläsas i ett längre perspektiv och det krävs ytterligare några räkenskapsår innan detta blir märkbart. För företag som är förvärvsbenägna tror vi att chansen för nedskrivningar ökar vilket innebär att deras resultat

kommer att påverkas. Av de fem företag vi intervjuat är det bara ett som har skrivit ner goodwillen sedan införandet av IFRS 3.

Revisorernas klienter har överlag skapat egna modeller för att genomföra sina nedskrivningstest genom. Några företag har även köpt färdiga modeller skapade av revisionsbolagen. Dessa modeller är standardiserade, vilket innebär att det är ingen större skillnad mellan dem. Dock har de flesta lagt in egna variabelvärden som baseras på bedömningar gjorda av företagets koncernredovisningsansvariga eller liknande. Här spelar även de nya upplysningskraven en stor roll för företagen, då de tvingar dem att på ett bättre sätt visa och motivera genomförda val. Dock genomför alla företagen nedskrivningstestet baserat på diskonterade kassaflöden. Revisor 3 tycker att högt uppsatta personer inom företagen skall vara med och ge sina åsikter när det gäller bedömningarna, inte bara anställda på ekonomiavdelningarna. De intervjuade företagen involverar endast folk från ekonomiavdelningarna i bedömningarna. Revisorn menar att dessa framåtriktade antaganden till skapandet av nedskrivningsmodellen bör täckas upp av åsikter från VD och styrelse, då de bör gå hand i hand med affärsplanen. Vad man kan se här är att det i företagen finns en större tilltro till den kompetens som finns på ekonomiavdelningen och att den skulle vara tillräcklig för att ta beslut av den klassen. En annan syn på det hela kan vara att företagen inte anser det vara så viktigt och att man då inte heller vill lägga den mängden resurser som det eventuellt kan innebära.

Vid intervjuerna med företagen framkom det att dessa nedskrivningsmodeller inte nödvändigtvis behövs skapats efter införandet av IFRS 3. Nedskrivningstest genomfördes även innan införandet, dock endast vid indikationer på ett nedskrivningsbehov. En del företag har ansett att denna modell är tillräcklig och att ingen ny har behövs skapats under år 2005. Trots att dessa modeller är användbara och antagligen setts över med hjälp av revisorer anser vi att det kanske skulle vara bättre att skapa en ny.

I IAS 36 står det tydligt hur förvärvat goodwill skall hänföras till en eller flera kassagenererande enheter för att det skall bli möjligt att genomföra nedskrivningstestet. Dessa enheter kan vara divisioner och segment men även dotterbolag. Fördelningen skall ske på ett sådant sätt att den baseras på de kassagenererande enheter som förväntas bli gynnade av synergierna i förvärvet. Vi tolkar det som om målet är att denna fördelning skall ske så "långt" ut i företaget som möjligt. Denna åsikt delar vi med en av de responderande revisorerna som anser att det bör tolkas som att ambitionen skall vara att fördela så långt som man styr. Detta har visat sig vara öppet för egna tolkningar från företagets sida. De flesta företag i vår undersökning har visat sig genomföra denna fördelning på primär nivå, det vill säga på dotterbolag eller andra liknande enheter. Enligt respondenterna behöver det inte vara fel att göra den bedömningen då reglerna säger att fördelning skall ske så långt ut som det är möjligt att genomföra en bra bedömning. Det handlar alltså om egna uppskattningar vilket leder till ganska stor frihet för det enskilda företaget.

Även om respondenterna inte anser att det på något sätt skulle göra fel är den allmänna uppfattningen att det finns en skillnad mellan regelverket och det praktiska genomförandet. Vi tror att företagen väljer den "lätta" vägen och genomför fördelningen på ett smidigt sätt, vilket innebär en fördelning på så lättidentifierade kassagenererande enheter som möjligt. Bakgrunden tror vi är att undvika de bedömningsproblem som kan uppstå i skede två, när återvinningsvärdet på den kassagenererande enheten skall beräknas. När kassaflödet skall fördelas bygger det på historiska utfall och detta medför enligt en respondent ytterligare bedömningar. Man vill helt enkelt undvika att hamna i en ond cirkel där det mer och mer

bygger på bedömningar. Även här tror vi att resursfrågan kan vara en faktor. Det ska helt enkelt fungera praktiskt och det finns en vilja att inte behöva göra allt för stora organisatoriska förändringar för att anpassa sig efter den ökade arbetsbelastningen som kan uppstå.

Enligt revisorerna blir de facto mer att räkna ju mer ju längre ner man fördelar ut goodwill. Åsikten både från revisorshåll och från företagen är det hela snarare handlar om merjobb än om tekniska svårigheter. Vid intervjuerna framkom det att inget av de responderade företagen upplevde några praktiska problem vid genomförandet av nedskrivningstesterna. Som vi ser det, har svårigheterna det första året mer handlat om identifiering och fördelning av immateriella tillgångar och goodwill vid förvärv, än om själva nedskrivningstestet. Företagen verkar uppleva de nya upplysningskraven, i IFRS 3 samt IAS 36 och IAS 38, som den stora förändringen vid nedskrivningstestet. Om inte dessa krav ställdes, tror vi arbetet skulle bli mindre tidskrävande för företagen då inga motiveringar behöver uppvisas. Här kommer diskussionen in på huruvida nedskrivningstesterna kan anses vara pålitliga eller inte. De undersökta företagen visar upp en ambivalent inställning i denna fråga. En del anser att nedskrivningstesterna är pålitliga, men att det alltid är svårt med bedömningar, medan andra anser att det varken är pålitligt eller skulle ge en mer rättvisande bild av företaget. Diskussionen om hur man skall redovisa goodwill har pågått i över hundra år, så att respondenterna skulle ha olika åsikter om nedskrivningstesterna var för oss rätt väntat.

Det finns alltid problem som kan uppstå då något bygger på bedömningar och uppskattningar som inte är opartiska. IASB:s föreställningsram framhåller investerarna som den viktigaste målgruppen och därför skall redovisningen främst utformas för dem. Vi anser att upplysningskraven är en bra lösning för att på ett bättre sätt säkra validiteten för dessa intressenter. Det kan anses positivt då det på ett bra sätt tvingar företagen att motivera genomförda val vid bedömningar. Vid samtalen med respondenterna fick vi även uppfattningen att det som främst motiverade arbetet med IFRS 3 var just upplysningskraven. Vi tror att utan dessa skulle företagen i dagsläget välja en ännu enklare väg att arbeta med de förändringar som införandet har inneburit. Detta kan bero på att införandet befinner sig i en inledningsfas och att företagen helst vill vänta på en praxis innan man genomför några större förändringar. Kraven sätter företagen i en sits, där de inte får möjlighet att handla allt för fritt och på så sätt riskera att tappa i legitimitet, enligt institutionell teori, gentemot externa intressenter.

5.1.4 Allmänt

Införandet med IFRS 3 syftar till att minska skillnaden i redovisning på internationell basis genom en harmonisering. Att den sedan skulle leda till en mer tillförlitlig redovisning är man inte helt överens om, sett till våra respondenter. Uppfattningarna är delade då det ur revisorssynvinkel leder till både en mer tillförlitlig redovisning som en mer transparent sådan. Företagen å sin sida är mer tveksamma då de anser att det bygger på mycket bedömningar. Här tror vi att det kan finnas en tveksamhet mot de egna bedömningarna och företagen inser hur det kan vara möjligt att inte se redovisningen tillräckligt opartiskt.

Intressant är att endast ett av de undersökta företagen nämnde att det skulle leda till en ökad jämförbarhet på en internationell basis. Vi tolkar det som företagen fokuserar mer på sin närmaste omgivning och inte lägger så mycket intresse kring den internationella anpassningen som den faktiskt innebär. Detta kan i vårt fall bero på urvalet i vår undersökning och att

fokuseringen kanske skulle vara annorlunda med en annan uppsättning stora respektive små bolag.

5.2 Slutsats

Hur har införandet av IFRS 3 påverkat identifieringen av specifika immateriella tillgångar och hur har det påverkat residualen goodwill vid förvärv?

Identifieringen av de immateriella tillgångarna har blivit betydligt mer omfattande och regelstyrd vilket i sin tur har lett till en ökad arbetsbelastning i form av tidsåtgång. Fokusering har lagts i ett tidigare skede, redan vid förvärvsanalysen, och mer personal är inblandade vid besluten. Valen av objekt har inte förändrats men dock har insikten om vad det är man förvärvar ökat. Detta leder till att goodwill har påverkats till den grad att den övergått från en allmän ”slaskhink” till en mer genomarbetad post, med högre krav på sig. Upplivningskraven har spelat en stor roll och har format företagets arbete med identifieringen av de immateriella tillgångarna.

Hur har införandet av IFRS 3 påverkat nedskrivningen av goodwill?

Som komplement till avskrivning användes även nedskrivning vid behov innan införandet av IFRS 3. Nedskrivning har ersatt den tidigare avskrivning som genomfördes på posten goodwill. Modeller för nedskrivning fanns i hög utsträckning innan införandet år 2005 vilket har lett till att det inte har skett särskilt stora förändringar rörande själva redovisningsförfarandet. Företagen vi undersökt har använt sig av gamla modeller eller köpt färdiga standardiserade modeller från revisionsbolag. Besluten kring nedskrivningarna ligger fortfarande kvar på den tidigare nivån och inga nya personer är inblandade. Ansvaret ligger således kvar på ekonomiavdelningen. Den största förändringen sedan tidigare är de nya upplivningskraven. Även om det finns en stor frihet för företagen att själva påverka vissa variabelvärden i nedskrivningsmodellen tvingas de spela med öppna kort då upplivningskraven kräver motiveringar bakom beslut. Dessa skall redovisas i de finansiella rapporterna som underlag åt externa intressenter.

6. Förslag på vidare forskning samt avslutande ord

I kapitlet ger vi förslag på vidare forskning, uppsatsen avslutas med lite tankar och lärdomar kring studien.

6.1 Förslag på vidare forskning

Intressant vore att genomföra en liknande undersökning lite längre fram i tiden, om cirka tre-fyra år. Detta för att införandet just nu befinner sig i inledningsfasen och det inte riktigt har satt sig än, för en del av företagen. Kanske har införandet i dagsläget inte haft så stor inverkan på det individuella företaget, och att de för närvarande inte genomfört så stora förändringar som kanske kan förväntas ske i framtiden. För att fortsätta i vårt spår är ett angreppssätt att i ett senare skede titta på hur arbetet med förvärvsanalysen har utvecklats sig. Här kan man fokusera det externa samarbetet och huruvida beslutshierarkin förändras i fråga om val av förvärvsobjekt.

Under insamlandet av empirin fick vi även den uppfattningen att en del företag agerar lite avvaktande och väntar på att det skall skapas en praxis. En typ av undersökning skulle kunna vara att titta mer på denna förväntade praxis, när den kommer och vilken form den kommer att ta.

6.2 Avslutande ord

Med ett annat urval tror vi att svaren skulle kunna se lite annorlunda ut, vilket innebär att våra slutsatser inte är fullt generaliserbara. Omfattningen på urvalet bidrar till att det kan vara felaktigt att påstå något sådant. När vi inledde uppsatsskrivandet var våra kunskaper inom IFRS 3 begränsade, men under arbetets gång har vi dock lärt oss mycket och vi tycker ämnet har varit lärorikt att undersöka. Vi har identifierat tecken som tyder på att förändringen inte inneburit lika mycket för företagen som vi trodde från början. Detta tycker vi var intressant, då vi vid arbetets inledning var av en annan åsikt. Företagen verkar överlag ha klarat konverteringen väl och vi önskar dem all lycka i framtiden.

Källförteckning

Publicerade källor

Alvesson, M. & Sköldberg, K. (1994). *Tolkning och reflektioner*. Lund: Studentlitteratur

Artsberg, K. (2003). *Redovisningsteori- policy och praxis*. (Upplaga 1:1), Malmö: Liber Ekonomi

Blofeld, H & Wall, S. (2005), *Förvärvad goodwill – I vilken utsträckning förmår analytiker att omsätta sina insikter om förändringarna i och med IFRS 3 i sitt arbete?* (C-uppsats) Göteborg, Handelshögskolan

Bruzelius L & P-H Skärvad (2000). *Integrerad organisationslära*. (Upplaga 8), Lund: Studentlitteratur

Eivegård, R. (1994). *Vetenskaplig metod*. (Upplaga 2), Lund: Studentlitteratur

Greve A (1997) *Organisationsteori – nya perspektiv* (Svensk utgåva) Stockholm: Universitetsförlaget

Jaensson, G, Kangas L & Nordborg, U (2005), *Goodwill – konverteringen till IFRS 3* (C-uppsats) Göteborg, Handelshögskolan

Lönnqvist, R. (2005). *Årsredovisning i koncerner*. (Upplaga 3), Lund: Studentlitteratur

Nilsson S-A (1998). *Redovisning av goodwill – Utveckling av metoder i Storbritannien, Tyskland och USA* (Doktorsavhandling). Lund: Lund University Press

Patel, R. & Davidsson, B. (1991). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur

Rosengren, K-E. & Arvidsson, P. (2001). *Sociologisk metodik*. Malmö: Liber Ekonomi

Svensson, P-E. & Starrin, B. (1996). *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur

Smith, D. (2004). *Redovisningens språk*. (Upplaga 2), Lund: Studentlitteratur

Kompendiematerial. (2005). *Externredovisning – FE5420, IFRS/IAS*.

Artiklar

Falk, H & L.A. Gordon. (1977). *Journal of Business Finance and Accounting* 4:4 – *Imperfect Markets and the Nature of Goodwill*

Jansson, T., Nilsson, J. & Rynell, T. (2004). *Balans nr: 8-9 – Periodisering av företagsförvärv enligt IFRS 3 innebär omfattande förändringar*.

Jansson, T. & Hurtig, M. (2005). *Balans nr: 3 – Få oväntade effekter vid övergången till IFRS*.

Ma, R., and R. Hopkins. (1988). *Abacus* 24:1. – *Goodwill – An Example of Puzzle-Solving in Accounting*

Pramhäll, C. & Wikerfeldt, S. (2004). *Balans nr: 12 – Nya redovisningsregler nästa år, vad gäller och varför?*

Power, M. (2001). *Accounting, Organizations and Society* 26 – *Imagining, Measuring and Managing Intangibles.*

Bredvidläsning

Johansson, G. (2005). *Sve Gaap – svensk redovisningspraxis, genomgång av årsredovisningar för svenska aktieföretag*. Lund: Studentlitteratur

Fagerström, A. & Lundh, S. (2005). *Internationella Redovisningsregler (IAS) – med ett svenskt perspektiv*. Linköping

Elektroniska källor

www.iasplus.com/standard/framework.htm 2005-11-25

www.ey.com/global/content.nsf/Sweden/IFRS_Guide_3 2005-11-20

http://news.deloitte.se/material/Guide_IFRS3.pdf. 2005-11-18

(IAS 36 & 38)

http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/site/sv/oj/2004/l_392/l_39220041231sv00010145.pdf 2005-11-23

<http://www.fasb.org/eitf/announce142.pdf> 2005-12-09

Finansiella rapporter

Årsredovisningar

Capio. (2004)

Latour. (2004)

Nilörngruppen. (2004)

Sweco. (2004)

WM-data. (2004)

Kvartalsrapporter

Capio, kvartal 1-3. (2005)

Latour, kvartal 1-3. (2005)

Nilörngruppen, kvartal 1-3. (2005)

Sweco, kvartal 1-3. (2005)

WM-data, kvartal 1-3. (2005)

Muntliga källor

Personliga intervjuer

Rehnberg, P. (Auktoriserad Revisor), *Deloitte*, Göteborg 2005-11- 29

Åkesson, M. (Koncernredovisare), *Latour*, Göteborg 2005-11- 30

Nord, M. & Basaron, F. (Koncernredovisningschef & Koncernredovisare), *Capio*, Göteborg 2005-12-07

Nilsson, M. (Auktoriserad revisor), *KPMG*, Göteborg 2005-12-08

Kylebäck, S. (Auktoriserad Revisor), *Ernst & Young*, Göteborg 2005-11-23

Telefon intervjuer

Öberg, C. (IR-ansvarig) *WM-data*, Göteborg 2005-12-13

Åkerblom, L.(Ekonomichef) *Sweco*, Göteborg 2005-12-13

E-mail-intervjuer

Georgsson, S. (CFO), *Nilörngruppen*, Stockholm 2005-12-07

Bilaga 1.

Intervjuguide Koncerner

Bakgrund

- 1) Vilken befattning har ni?
- 2) Vad har ni för utbildning?
- 3) Hur länge har ni varit verksam inom koncernredovisning?

Frågor om införandet av IFRS 3

- 4) **a.** Anser ni er vara väl förberedda på förändringen som införandet av IFRS 3 innebär?
b. Hur har ni gått tillväga?
c. Har det använts extern hjälp?
- 5) Finns det tillräckliga kunskaper inom företaget i dagsläget?
- 6) Har några svårigheter uppstått för er vid införandet av IFRS 3? Då med avseende arbetsgång och arbetsuppgifter i redovisningsprocessen.
- 7) Fanns det några förväntade problem innan införandet?

Förvärvsanalys

- 8) **a.** Har ni genomfört några förvärv under året?
b. Har ni genomfört några förvärv innan införandet av IFRS 3?
- 9) **a.** Om så är fallet, har IFRS 3 inneburit några förändringar vid genomförandet?
b. Har det använts extern hjälp vid förvärvsanalys?
c. Om inte, kan det vara aktuellt i framtiden?

Enligt IFRS 3 är utgångspunkten att förvärvade immateriella tillgångar i större utsträckning skall redovisas som separata tillgångar

10 a) Har det påverkat ert sätt att redovisa och har det lett till förändringar av storleken på tillgångsposterna?

- 11) **a.** Hur görs identifieringen av de immateriella tillgångarna?
b. Är det någon skillnad på hur man via IFRS 3 "vill" att det skall genomföras och hur ni genomför det rent praktiskt?

Goodwill

Nedskrivningar behandlas i nya versionen av IAS 36. Goodwill skall inte längre skrivas av utan anses ha en obestämd nyttjandeperiod:

- 12) **a.** Vad har det inneburit för er koncern?
- b.** Hur genomför ni nedskrivningstestet?
- c.** Har ni skapat någon modell för genomförandet?
- d.** Vem bestämmer de parametrar som nedskrivningstestet grundar sig på?
- e.** Jämför ni er med andra företags tillvägagångssätt?

13) Vad anser du det finns för praktiska problem med att använda det årliga nedskrivningstest som IFRS 3 kräver, i jämförelse med årlig avskrivning på goodwill?

14) Kan nedskrivningstesterna anses vara pålitliga/tillförlitliga?

15) Hur har goodwill som post påverkats i balansräkningen i och med införandet av IFRS 3?

Allmänt

16) Anser du att de nya reglerna ger en mer rättvisande bild av företagens redovisning?

17) Motsvarade förändringarna i regelverket era förväntningar, avseende förändringar i redovisningen?

18) Vilka fördelar respektive nackdelar har ni upplevt gällande de nya reglerna?

Bilaga 2.

Intervjuguide Revisorer

Bakgrund

- 1) Vilken befattning har ni?
- 2) Vad har ni för utbildning?
- 3) Hur länge har ni varit verksam på byrån?

Frågor om införandet av IFRS 3

- 4) **a.** Hur hanterar ni på byrån införandet av ett nytt regelverk?
b. Anser ni er vara väl förberedda på förändringen?
- 5) **a.** Anser ni företagen vara väl förberedda på förändringen?
b. Anser ni att det finns tillräckliga kunskaper? Motivera?
- 6) Har det funnits några förväntade problem från er sida?

Förvärv

Enligt IFRS 3 är utgångspunkten att förvärvade immateriella tillgångar i större utsträckning skall redovisas som separata tillgångar:

- 7) Tror ni att företagen i allmänhet anlitar extern hjälp vid genomförandet av förvärvsanalys?
- 8) Innebär den nya regleringen några problem vid förvärvanalysen?
- 9) Skiljer sig teorin från praktiken, gällande identifiering och värdering av de immateriella tillgångarna?
- 10) Håller det på att utvecklas någon praxis, det vill säga tolkning av IFRS 3?

Goodwill

Nedskrivningar behandlas i nya versionen av IAS 36. Goodwill skall inte längre skrivas av utan anses ha en obestämd nyttjandeperiod:

- 12) **a.** Vad har det inneburit för era klienter?
b. Hur genomför de sina nedskrivningstest?
c. Tror ni att företagen skapat någon modell för genomförandet eller ändras tillvägagångssättet från gång till gång?
d. Vem väljer de parametrar som nedskrivningstestet grundar sig på?
e. Tror ni företagen jämför tillvägagångssätt?

13) Anser ni det finns praktiska problem med att använda årliga nedskrivningstest som IFRS 3 kräver, i jämförelse med årlig avskrivning på goodwill?

14) Kan nedskrivningstesterna anses vara pålitliga/tillförlitliga?

15) Hur har goodwill som post påverkats i balansräkningen i och med införandet av IFRS 3?

Allmänt

16) Anser du att de nya reglerna ger en mer rättvisande bild av företagens redovisning?

17) Rekommenderar ni era onoterade klienter att följa IFRS?

18) Motsvarade förändringarna i regelverket era förväntningar?

19) Hur ser ni på förändringen i samband med IFRS 3?

20) Sammanfattningsvis, kan ni redogöra fördelar respektive nackdelar som ni ser i och med införandet av IFRS 3

